

MODA RESMİ (İLLÜSTRASYONU) DERS ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETİM ELEMANI VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ayşe Okur¹

Burcu Başaran²

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi Bölümü aysokr(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2828-7704

Araş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü, sezerburcu81(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7149-2119

Okur, Ayşe, Başaran Burcu. "Moda Resmi (İllüstrasyonu) Ders Öğretim Programının Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri Işığında Değerlendirilmesi". ulakbilge, 60 (2021 Mayıs): s. 705-728. doi: 10.7816/ulakbilge-09-60-04

ÖZ

Hızla üretilip tüketilirken, hoş giden biçimler yaratarak, doğru mesajlar verip, kişiye uygun kimlikler yaratma çabasında olan giyim, sanat ve tasarım eğitimi gerektiren en önemli alanlardan birisini oluşturmaktadır. Temel sanat eğitimi ve figür çizimi ile alt yapıyı oluşturan moda tasarımı öğrencisi, moda resmi dersi ile de sadece hayalindekileri canlandırarak iki boyutlu düzleme aktarmakla kalmayıp; aynı zamanda da estetik eğitim olan sanat ve tasarım eğitimini almakta, görsel vizyonunu ve zihnini beslemektedir. Moda resmi dersinin, moda tasarımı öğretim programındaki yerini, önemini ve içeriğini belirlemek amacıyla öncelikle literatür araştırması yapılmış, eğitim, moda, sanat ve tasarım disiplinleri arasında bir bağ kurularak konu incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verilerini oluşturmak için ÖSYM kılavuzunda yer alan moda tasarımı lisans programları belirlenmiştir. Bu programlarda yer alan moda resmi derslerinin ders saati ve ders içeriklerinin incelenmesiyle çalışmaya başlanmıştır. Yerinde gözlem ve görüşme amacı ile örneklem olarak belirlenen üniversitelere gidilerek araştırmacı tarafından uzmanlar ve öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Transkripsiyonu yapılan görüşmeler içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiş, elde edilen bulgular araştırma soruları çerçevesinde yorumlanarak sonuç yazılmıştır. Araştırmada elde edilen sonucunda, moda tasarımı programına öğrenci alımının merkezi sınav sistemi ve moda tasarımı eğitime uygun yetenek sınavı kombinasyonu ile yapılması gerektiği belirlenmiştir. Moda tasarımı eğitim programlarında yer alan moda resmi derslerinin tam anlamıyla uygulanabilmesi için programda verilen zamanın yeterli olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Moda resmi, moda illüstrasyonu, tasarım eğitimi, moda tasarımı eğitimi, sanat eğitimi

Makale Bilgisi:

Geliş: 17 Şubat 2021

Düzeltilme: 2 Nisan 2021

Kabul: 20 Nisan 2021

© 2021 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Yazar Notu: Bu makale Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2. yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

Giriş

Tüketicinin zevk ve beğenileri ile sınırlanmış dizayn üretimi, daima kar amacı gütmektedir. Kârın sürekli olabilmesi için ise görünüşün sürekli değişmesi, yenilenmesi, tüketicilerin yönlendirilerek, hatta şartlandırılarak sürekli değişen modellerle tüketiciye hükmedilmesi gerekmektedir (Atalayer, 1994: 22). Baudrillard'a (2016) göre: *"Biçimlere her zaman önce bir ölme, bir tür soyutlama süresi tanınmaktadır moda; zamandan etkilenmeyen biçimler, etkin göstergelere dönüşmekten ve eğilip bükülen bir zaman anlayışına uygun olarak, günceli güncel olmayan görüntüleri ile taciz etmek üzere geri gelmektedirler. Bu işi geriye dönüşün çekiciliğinden yararlanmak üzere yapmaktadır. Bu yeni baştan başlamanın estetiğidir"*. Metanın görüntüsü periyodik olarak değiştirilmek koşuluyla, o an kullanılmakta olan diğer örneklerinin kullanım süreleri de kısaltılmaktadır (Haug, 1997: 40). Estetik yenilenme ile metanın görünüşünü kar amacıyla değiştiren üreticiler, bir estetik yenilikten diğerine ekonomik hedefler için geçmektedirler (Tunalı, 2009: 107). Frisby (2013), metaların birbiri ardına farklılaşmasının en açık biçimde modada görüldüğünü söylemektedir. Duncum: *"Hiçbir zaman gelişmiş ülkelerin ekonomisi, bugünkü kadar ürünlerin yaşamsal önemleri ve kullanılması üzerine değil de nesnelerin biçimleri ve imgeleri üzerine yapılanmamıştır"* demektedir. Ekonomik ve kültürel emperyalizm anlamında tüketime yönelik yayılmacılık gösteren bu ülkeler; bireylerin ürünün kendisinden çok görüntüsünün etkisinde kalarak tüketim yaptığını göstermektedir (Kırıçoğlu, 2009: 45). Başlı başına bir baskı olan moda kurumu, bütün toplumu etkisi altına almaktadır. Paradoksal bir biçimde geçici olana yön verirken, kendi biçimselliğini bu geçiciliğin ivmesinde bulur (Lefebvre, 1998: 161,163). Estetik nesne ile kullanım nesnesinin sadece iç içe geçmekle kalmayıp, tamamen ticaretin güdümünde olmasını eleştiren Foster; günlük kullanım eşyalarından, giysilerden genlere dek her şeye tasarım gözüyle bakılmasını eleştirel bir şekilde dile getirmiş, günümüz tasarımcısının hakimiyet alanının bu denli geniş olmasına dikkat çekmiştir (Foster, 2004: 33).

Bu denli geniş ve kapsamlı bir alana ve anlama sahip olan moda ve giysiler Dünya üzerindeki her insanla az ya da çok etkileşim içerisine girmişlerdir. Dünya üzerinde giyinmeyen insan neredeyse yoktur ve bu giysilerin üretimi ve tüketimi çok büyük bir endüstrinin dönmesine neden olmaktadır. Elbette ki bu endüstride hiç eğitim almamış ve sistemin içinde eğitilmiş insanlar oldukça fazla olsa da sektörün eğitilmiş insana da ihtiyacı oldukça büyüktür. Farklı kademelerde milyonlarca insan moda endüstrisi için çalışmaktadır. Kitlel ve bireysel ihtiyaçlara cevap verme, çeşitliliği sağlama, farklı, yaratıcı ve yenilikçi fikirler üretme ve bu endüstriyel ürünlere estetik bir değer kazandırmada en önemli rolü üstlenen çalışanların başında tasarımcı gelmektedir. Tasarımcı, günün moda anlayışına ve trendlerine uygun olarak, toplumun sosyo ekonomik ve kültürel yapısını, müşteri hedef kitlesi ve maliyetleri göz önünde bulundurarak, fonksiyonel, ergonomik ve estetik ürünler hayal edip bunları somutlaştırarak üretecek kişilere bildiren kişidir. Tasarımcı, tüm üretim süreçlerinden haberdar olmalıdır. Tasarımcı, giydireceği binlerce kişiye farklı çözüm önerileri sunabilen, vizyonu ve araştırmacı kişiliği gelişmiş biridir. Tasarımcı ihtiyacını karşılamak için giysi tasarımcısına verilen eğitimin adı günümüzde moda tasarımı eğitimidir. Ve moda tasarımı eğitimi yoluyla giyim sektörüne donanımlı bir tasarımcı yetiştirilmeye çalışılır. Tasarımcı duyuşsal, bilişsel ve psikomotor olarak pek çok bilgiye, yetiye ve beceriye sahip olmalıdır. Bu becerilerden birisi de hayal ettiği giysileri iki veya üç boyutlu olarak görselleştirebilme becerisidir. Çizerek, boyayarak, farklı materyaller kullanarak görselleştirebilme ve nesneler yaratabilme becerisi ise başlıca moda resmi olmak üzere moda tasarımı eğitimi içerisindeki sanat eğitimi dersleri ile gerçekleştirilebilmektedir.

Son yıllarda moda çizimi, çizer, tasarımcı, yayıncı, okuyucu, sanal veya basılı medya, mecmua ve moda sektörü nezdinde yeniden ilgi ve canlılık kazanmıştır. Yaratıcılık çevresinde toplanan bu yeni enerji, mesleğinde ilerleyen ve tasarım yazılım programlarını işine mal etmiş profesyonel çizerler tarafından ustaca değerlendirilmektedir. Moda eğilimlerinin doymayan tüketicileri, sanat yönetmenleri, internetten yerel yayınlara, bloglardan dijital resimlere ve büyük moda sektörüne dek boyca ve sayıca artan görsel içerik ihtiyacı, bu alana canlılık ve ivme kazandırmaktadır (Tallon, 2009: 8). Artan pazar ve talep moda çizerine olan ihtiyacı de gün gün artırmıştır.

Tasarım anlamında düşüncenin tezahürü olan moda resmi, öğrencinin fikirlerini anlatabilmesinde, iş bulurken kullandığı kişisel portfolyosunda, çizgiyle dikkat çekilmek istenen her alanda, dergilerde, gazetelerde, billboardlarda, reklam amaçlı her tür basın ve yayında, ambalajlarda, etiketlerde, sosyal medyada ve daha sayılamayacak kadar çok yerde, moda sektörü başta olmak üzere kullanılmaktadır. Sürekli değişen ve yenilenen moda alanlarına ayak uydurabilmek için sağlam bir moda resmi eğitimi, örnek ve güncel programla öğrencilere sunulmalıdır. Bugün global pazarda moda endüstrisi önemli bir kazanç kapısıdır. Ülkeler için sermaye birikiminde önemli bir yere sahip olan moda sektörü, Türkiye için de yıllardır fason üretim yaparak ihracatı sağladığı en önemli sektörlerden birisidir. Pamuktan ipliğe, iplikten dokumaya, baskıya, tüm tasarım, üretim ve

pazarlama, lojistik hizmetlerde de kurulu ve oturmuş bir sistem bulunmaktadır. Bir ürüne en çok değer katan şey, onu üretmekten ziyade tasarımı, yenilikçi fikri ve verilen hizmet kalitesi anlamına gelmiştir. Her türlü üretim ve dağıtım imkanına, alanında yetişmiş kalifiye elemana sahip olan Türkiye kurulan markalara yenilerini ekleyerek ve marka değerini artırarak bu pastadan daha büyük bir dilim alabilecek kapasitededir.

Ortaöğretim ve yüksek öğretim eğitimi almış pek çok insan bu firmalarda, fabrikalarda ve departmanlarda istihdam edilmektedir. Çalışan ve çalışmak isteyen bireylerin önemli bir bölümü alana ilişkin okullara başvurarak eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadır. Bu araştırmanın konusu olan lisans düzeyinde moda tasarımcısı yetiştirmeyi hedefleyen bu okullar, gelecekte kendi markalarını kuracak ya da bu fabrika ve firmalara hizmet verecek tasarımcıları yetiştirmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin yanı sıra yaratıcılık gerektiren ve üretimden önce hayal etme ve fikir oluşturma kısmı olan bir meslek olduğu için en az mesleki teknik dersler kadar sanat eğitimi de alması gereken tasarımcı adayları, ancak disiplinler arası bu birliktelikle daha iyi düzeyde mezun olabilirler. Dünya'daki moda tasarımı eğitimlerine bakıldığında da yine sanat eğitimi temelli bir mesleki eğitim aldıkları görülmektedir. Sorgulayan, eleştirel bakabilen, çağın anlayışına uygun yeni fikirler üretebilen ve bunları hayata geçirebilen, sanatsal ve mesleki anlamda işinin temelini kavramış a-b-c'sini bilen 'design-maker'lara ihtiyaç duyulmaktadır.

Temel sanat eğitimi, desen gibi bazı temel sanat eğitimi derslerini aldıktan sonra; fikirlerini görselleştirerek, yaratıcılıklarını ve özgünlüklerini geliştirecekleri, moda anlayışını ve kavrayışını gerçekleştirecekleri mesleki anlamda en önemli sanat eğitimi dersleri olan moda resmi dersini almaları gerekmektedir. Öğrenciye iyi bir vizyon ve bakış açısı sağlayan bu ders, estetik bakış açılarını geliştirirken, fikirlerini en etkili biçimde dile getirmelerini öğretmekte, giysi terminolojisini, renk bilgisini, tasarım yapacakları insan vücudunun formunu ve anatomisini, renk, malzeme, doku, teknik uyumu, zamana, mekana ve ihtiyaca göre düşünebilmeyi, çözüm yolları bulabilmeyi ve daha pek çok şeyi öğretmektedir.

Tasarım; sanat gibi birden fazla tanıma sahip olan, biçim ve içeriği bir araya getirme yöntemidir (Ambrose, Billson, 2013: 88). Tasarım bir fikri sanat yönünden ya da sistem yönünden o fikri boyutlandırabilecek şekilde ifade etmektir. Tasarımcıyı eğitmenin en iyi yolu, kafasındaki soyut formları, bilinçli bir şekilde başkalarının da anlayabileceği bir biçimde, iki boyutlu ya da üç boyutlu olarak son şeklini çizerek ifade edebilmeyi öğretmektir (Gürer, 1992: 17, 25). "*Tasarım bir tanedir. Orijinaldir...Diğerleri onun reproduksiyonudur*" (Uzman 20 ile kişisel iletişim, 6 Haziran 2017). Tasarım, meslek olarak modern bir olgudur ve moda sektörü için 1868'de Fransa'da kurumsallaşan moda sistemi ile başlamıştır (Kawamura, 2016: 97).

Ülkemizde Cumhuriyet döneminden itibaren kalkınmaya, eğitime, bilime ve sanata verilen önem neticesinde sanayide ve endüstride doğan tasarımcı ihtiyacı 50'lerde İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde, 1957'de Bauhaus okulunun benzeri olarak kurulan İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu ve bunun ardından 1971'de akademiye bağlı olarak kurulan Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksekokulunda endüstriye tasarımcı yetiştirmeye yönelik bölümler açılarak giderilmeye çalışılmıştır (Seylan, 2005: 8).

1864 yılında açılan Kız Sanat Mektebi giyimin Avrupalılaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Yine ordunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere açılan İslahhane'nin de eğitime başlaması Kız Teknik Eğitimin başlangıcı sayılmaktadır. Ardından gelen Kız Sanat Enstitüleri, Kız Sanat Okulları ve Olgunlaşma Enstitüleri moda giyim kuşam üretimindeki ilk okullar olmuşlardır (Barbarosoğlu, 2009: 137-140). 1883 yılında plastik sanatlar eğitimi vermek için kurulan Sanayi Nefise Mektebine 1923 yılında "tezniyat", süsleme bölümü kurulmuştur. 1928'de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüşen okula 1929 ve 1932 yılları arası seramik, grafik ve afiş bölümleri kurulmuştur (Özsoy, 2007: 77). Sabih Gözen'in yurda dönüp akademide kumaş desenleri dersi vermeye başlaması, Türkiye'de moda ve tekstil tasarımı eğitiminin de başlangıcı kabul edilmiştir (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2018). Alpan (2003) panelde şöyle anlatıyor: Bauhaus ekolünün Türkiye temsilcisi haline gelen akademi, plastik sanatlar ve tasarım eğitimine bir arada devam etmiştir. 1943'te yurtdışından gelen Kenan Temizan moda ve süsleme sanatları eğitiminde görev almış, ancak ölümüyle moda atölyesi kapanmıştır (İTO, 2003: 45). 1958'de baskı atölyesi kurulmuş, 1971-80 yılları arasında Yüksek Dekoratif Sanatlar Bölümü içerisinde Tekstil Ana Sanat Atölyesi olarak devam etmiş, 1978'de de dokuma atölyesi bölüme katılmıştır (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2018).

Moda tasarımı eğitimi hem teknik hem de sanat ve tasarım eğitimini bir arada barındırmaktadır. Moda tasarımı eğitiminde bir takım teorik veya uygulamalı teknik ve sanatsal dersler bulunmaktadır. Hayal edilen giyim, kuşam biçiminin kâğıt üzerinde tasarlanması, çizilmesi, renklendirilmesi ve detaylandırılmasına moda resmi denilmektedir. Moda resmi yapabilmek için gelişmiş bir çizgi anlayışı, renk zevki, yaratıcı zekâ ve çağdaş düşünce yapısına sahip olup, gözlemci, çevreye duyarlı, çağın insanının ruhunu ve fizik yapısını kavramış, insani

bir kişilik yapısına sahip olunmalıdır. Mesleki anlamda duygu ve düşüncelerinin hayata geçirebilecek tasarımlar olabilmesi için öğrenci dikiş, kalıp gibi uygulama yöntemlerini ve teknik alanı bilmelidir (Pektaş, 1994: 8).

Dünya’da oldukça yaygın olarak moda çizimleri görülmektedir. Moda resmi, pek çok sektörde kullanılan evrensel bir dildir. Moda, tekstil ve konfeksiyon sektöründe olduğu gibi; moda çizimlerini, moda basınında, televizyonda, film endüstrisi, tiyatro, opera, multimedya, oyuncak, eğlence, yayımcılık ve daha pek çok iş alanında bulabilmekteyiz (Riegelman, 2006: 396). Yurtdışında başlı başına bir meslek dalı olan moda illüstrasyonu, grafik sanatlar içerisinde de yer almasına rağmen, daha çok moda tasarımı ile birlikte anılmaktadır, bununla birlikte moda resminin, tasarım eskizi mi, sanatsal nitelik taşıyan bir resim mi, yoksa reklam amaçlı bir grafik ürünü mü olduğu oldukça fazla dile getirilmekte ve tartışılmaktadır.

Kendi içerisinde bir sanat biçimi olarak görülen moda illüstrasyonu, tasarım araçlarını kullanarak daha yaratıcı ve özgün çalışmalar ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Çizgilerin kalitesi, fırça darbelerinin kâğıt üzerinde bıraktığı etki, giysinin algılanışını daha önemli ve etkin bir hale getirmektedir. Daha çok anlatımcıdır, tasarımın ya da koleksiyonun tarzını, ruhunu, karakterini yakalar (Seivewright, 2013: 162). Moda illüstrasyonunun amacı modeli çekici hale getirmek ve değerini artırmaktır. Giysi giyildiğinde figür üzerindeki duruşu ve oranlarını görmek için yapılmaktadır. Satış, tanıtım ve pazarlama amacıyla yapılan illüstrasyonlar giysinin havasını, duruşunu, silüetini, oranlarını, renklerini dikkat çekici bir şekilde ifade ettiği ölçüde başarılı olmaktadır. Reklamlarda, kataloglarda, dergilerde, broşürlerde, kalıp kitapları ve promosyon malzemeleri gibi yerlerde kullanılmaktadırlar (Szkutnicka, 2012: 10).

Moda çizimi (fashion drawing) evrensel anlamda tüm moda çizimi türlerini içine alan bir adlandırmadır. Moda illüstrasyonu (fashion illustration), daha stilize, daha artistik, anın ve tasarımın ruhunu ve duygusunu yakalayan sanatsal çizimlerdir. Tasarımın üretiminden önce veya sonra yapılabilirler. Moda resmi daha Türkçeleşmiş ve dilimize oturmuş bir ifadedir. Daha çok tasarımcının hayalinde beliren tasarımı silüet üzerinde çizip renklendirmesi ile elde edilen daha teknik ayrıntılardan başlayarak daha gerçekçi çizilebileceği gibi daha illüstratif ve sanatsal bir tarza doğru da kayabilmektedir. Moda illüstrasyonları giysi dikilip bittikten sonra daha çok sunum ve reklam amaçlı çizilirken; moda resmi daha çok üretimden önce çizilip, renklendirilen canlandırma çizimleri olarak kabul edilmiştir. Skeç, taslak ya da eskiz çizimler de anlam olarak birbirlerine yakın çizimlerdir. Taslak çizim hayal edilen tasarımın detaylara inmeden karalama olarak kabaca tasviriyken, skeç ve eskiz çizimlerde hayalde canlandırılan model biraz daha ayrıntılı verilebilirken, renklendirme de işin içine girebilir. Teknik çizimler (technical fashion drawing) ise tasarlanan modelin dikilmeden önce (daha çok numune dikiminden sonra seri üretimden önce) ölçekli ve oranlı küçültülerek yapılan gerçekçi çizimlerdir. Üzerinde dikişlerine varana kadar tüm ayrıntılar ve teknik detaylar gösterilirken genellikle renklendirme yapılmaz, günümüzde neredeyse tamamen bilgisayar ortamında çizilerek yapılmaktadır. Teknik moda illüstrasyonları (technical fashion illustration) İngiliz dilinde bir kullanımdır ve kısmen teknik çizimlerin boyanarak biraz daha estetik hale getirilmesine verilen isimdir. Moda grafiği (fashion graphic), moda çizimlerinin grafiksel bir alt yapıdan gelmesinden kaynaklanan yine İngiliz dilinden geçmiş ancak dilimizde çok fazla kullanılmayan moda resmi anlamını içeren bir kalıptır. Tüm bu giysi çizim türlerinin tamamı elde yapılabildiği gibi temeli el çizimine dayanmaktadır, ancak günümüzde hepsi öncelikle temel el ile çizim eğitimi alındıktan sonra dijital ortamda ve bilgisayar programları ile yapılabilmektedir.

Moda resmi, moda sanayiinin gelişmesinde önemli bir faktördür. Üretilen olan giysinin ilk aşamaları, moda yaratıcısının çizgilerinden oluşmaktadır. Modelin çizimi ve anlatımı üretim öncesinde ve sonrasında çözülmesi gereken önemli bir problemdir. Moda resminde izleyicilerin ve müşterilerin beğenisini kazanabilmek için moda yaratıcısının yaratacağı modelleri, moda resmi kurallarına uygun bir şekilde hazırlaması; giyim üretimi konusunda yeterli bilgi ve beceriyi kazanmış olması gerekmektedir (Komsuoğlu vd., 1988: 41). Bir tasarımcı mutlaka kafasında belli modelleri ve fikirleri belirleyecektir. Bunları düşünürken karalama yapma, çizerek düşünmede de bir nevi tasarımcıya beyin fırtınası yaparken düşüncelerini görselleştirerek yardımcı olacaktır. Her yerde her tür mekanda imkan bulsun ya da bulunmasın sadece bir kâğıt ve kalemle çizim eğitimi almış bir tasarımcı, kendisini ve düşüncelerini doğru bir şekilde ifade edebilir. Bazen hiçbir hazırlık yapmadan çizmek gerekir, orada şablon ya da bilgisayar aramak yerine, oturup kendi özgün çizimini yapabilen, aktarabilen tasarımcı kazanır. Elbette ki hiçbir moda tasarımcısının bir illüstratör ustalığında çizmesi gerekmez, bir illüstratör de moda tasarımcısı kadar teknik giysi üretim bilgisine hakim olamayabilir. Bunlar iki ayrı ciddi mesleklerdir. Ancak bu iki uzmanlık alanının bir kişide bulunması mükemmel olmaktadır. O yüzden moda tasarımı eğitiminde en azından düşüncesini anlatabilecek kadar öğrenciyi belli bir düzeye getirmek hedeflenmektedir. Ayrıca temel çizim eğitimi olmadan ışık gölge, oran orantı, renk, denge, gibi tasarımın temel öğelerini ve ilkelerini bilmeden tasarımcı sağlıklı ve doğru bir şekilde bilgisayarlı tasarımı da yapamamaktadır. Bilgisayarlı çizimin, giydirmenin ya da

renklendirmenin temeli el çizimi ve renklendirmesiyle oturur. Gereken tüm sanat ve tasarım eğitimi alt yapı olarak alan öğrenci bilgisayarlı tasarımda da başarılı olur. Tüm bu bakış açıları, uzman, tasarımcı, öğretici ve illüstratör görüşlerini değerlendirdikten sonra rahatlıkla denilebilir ki moda tasarımı eğitiminde moda resmi (illüstrasyonu) tasarımcı adayı açısından faydalı ve gerekli bir eğitimidir, varlığı değil yokluğu sorgulanması gereken bir değerdir.

Yöntem

Yapılan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma betimsel analiz şeklinde tasarlanmış, elde edilen veriler doğrultusunda içerik analizine yönelerek yeni tema ve kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmada öncelikle literatür taraması yapılarak konu ile ilgili farklı bakış açıları sunan yayın ve araştırmalara ulaşılmıştır. Bu doğrultuda kavramsal çerçeve oturtulmuş nitel araştırmanın sınırları belirlenmiş, görüşme soruları yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Çalışmada “maksatlı örnekleme” (amaçsal örnekleme) yapılarak araştırmanın amacıyla ilgili olan kişiler seçilmiştir. Moda tasarımı lisans programlarından öğretici olarak, moda resmi (illüstrasyonu) derslerine girmiş, en az bu konuda beş yıl deneyime sahip olan öğretim elemanlarından oluşan uzman grubu seçilmiştir. Öğrenci grubunda ise yine araştırmanın amacına uygun olarak moda tasarımı lisans programında öğretim gören, moda resmi (illüstrasyonu) dersini alan öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Uzman ve öğrencilerle görüşme öncesinde, yarı yapılandırılmış görüşme formları ile açıklayıcı, bilgilendirici ön kılavuz hazırlanmış, görüşme yapılan kişilerin kimlikleri gizli tutulmuştur. Yarı yapılandırılmış sorular kullanılmadan önce 5 kişilik uzman grubu ve 5 kişilik öğrenci grubu ile test edilerek soruların araştırmanın amacına ulaşip ulaşmadığı teyit edilip gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzmanlardan ve öğrencilerden samimi geçerli bilgiler alabilmek için onların bulunduğu ve belirlediği yerlere giderek isimlerinin gizli tutulacağı bildirilerek görüşmeler bizzat araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleşmiş ve çalışmanın güvenilirliği için kayıt cihazıyla ses kaydı alınarak yapılmıştır. Ses kaydının yapılabilmesi için de yine görüşülen kişilerin onayı alınmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin kaybolmaması için transkripsiyon bizzat araştırmacı tarafından oldukça uzun bir süreç içerisinde, ses kayıtları defalarca dinlenerek yapılmıştır. Kodlamalar da aynı şekilde veri kaybı olmaması için bilgisayar programı kullanılmadan araştırmacı tarafından deşifasyonların pek çok kez okunarak, anlamlı parçalara bölünmesi ve bu parçaların anlamlı temaların ve kategorilerin oluşturulması şeklinde çalışılmıştır. Araştırmanın ana dayanağını uzman görüşmeleri oluşturmaktadır. Bu yönde bilgi verilen görüşüne başvurulmuş 23 uzman ile her bir görüşme yaklaşık 1 ila 1 buçuk saat sürmüştür. Görüşme sorularına ilave edilen anlık sondalarla daha derin görüşmeler yapılmış, farklı fakülte ve ekollerden gelen ve eğitim veren bambaşka deneyimdeki ve tecrübedeki, alanına değerli katkıları olan isimlerle görüşülmüştür. Örneklem olarak alınarak görüşülen uzman listesi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Görüşme Yapılan Uzmanların Görev Yerleri, Eğitim Alanındaki Hizmet Yılları, Akademik Unvanları

	Görev Yeri	Eğitim Alanında Hizmet	Akademik Ünvan
UZMAN 1	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi G.S.F.	5 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 2	Selçuk Üniversitesi G.S.F.	38 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 3	Yeditepe Üniversitesi G.S.F.	46 yıl	Profesör
UZMAN 4	Marmara Üniversitesi G.S.F.	16 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 5	Marmara Üniversitesi G.S.F.	14 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 6	İstanbul Bilgi Üniversitesi U.B.Y.O.	16 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 7	Işık Üniversitesi G.S.F.	18 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 8	İstanbul Ticaret Üniversitesi M.T.F.	16 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 9	İstanbul Ticaret Üniversitesi M.T.F.	11 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 10	İstanbul Aydın Üniversitesi G.S.F.	20 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 11	Marmara Üniversitesi G.S.F.	5 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 12	Beykent Üniversitesi G.S.F.	11 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 13	Anadolu Üniversitesi M.T.F.	17 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 14	Anadolu Üniversitesi M.T.F.	5 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 15	İzmir Ekonomi Üniversitesi G.S.T.F.	13 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 16	Dokuz Eylül Üniversitesi G.S.F.	16 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 17	Dokuz Eylül Üniversitesi G.S.F.	24 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 18	Başkent Üniversitesi G.S.T.M.F.	38 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 19	Başkent Üniversitesi G.S.T.M.F.	40 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 20	Atılım Üniversitesi G.S.T.M.F.	45 yıl	Doktor Öğretim Üyesi
UZMAN 21	Gazi Üniversitesi S.T.F.	20 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 22	Selçuk Üniversitesi G.S.F.	32 yıl	Öğretim Görevlisi
UZMAN 23	İzmir Ekonomi Üniversitesi G.S.T.F.	14 yıl	Öğretim Görevlisi

n: 23 kişi

Moda resmi dersi için görüşlerine başvurulmuş öğretim elemanlarının üniversite, fakülte, eğitim alanındaki hizmet yılı ve akademik ünvanları tabloda verilmiştir. Öğretim elemanlarından 21'i yüksek lisans eğitimini tamamlarken; 13'ü doktora/sanatta yeterlik eğitimini tamamlamıştır. Eğitimlerini ağırlıklı olarak İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Mimar Sinan Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda aldıkları tespit edilmiştir. Bunların dışında 2 öğretim elemanı Gazi Üniversitesi, 1 öğretim elemanı Anadolu Üniversitesi, 1 öğretim elemanı Selçuk Üniversitesi mezunu iken 1 öğretim elemanı da Ulster Üniversitesi mezunudur. Öğretim elemanlarının mezun oldukları bölümlere bakıldığında ağırlıklı olarak Tekstil Tasarımı/Sanatları, Resim Bölümü ve Resim Öğretmenliği olduğu belirlenmiştir. 1 öğretim elemanı Çizgi Film Animasyon, 1 öğretim elemanı Sahne Tasarımı, 1 öğretim elemanı Heykel Bölümü mezunu iken 1 öğretim elemanı da Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü mezunudur. Üniversite içi ve üniversite dışı farklı deneyimlere sahip olan öğretim elemanlarının moda resmi dersi dışında yürüttükleri dersler sorulduğunda; Figür Çizimi/Desen, Anatomi, Temel Sanat/Tasarım Eğitimi, Nakış Desen Çizimi, Moda/Kostüm Tarihi, Baskı Tasarımı, Örme Tasarımı, Desen Geliştirme, Giysi Tasarımı, Proje dersleri, Sanatsal Tekstil, Çağdaş Sanat Akımları, Lif Sanatı, Bilgisayar Destekli Tasarım, Yüze Tasarımı, Buluş Kompozisyon, Portfolyo Hazırlama, Deri Tasarım, Deneyisel Tekstil, Teknik Çizim, Teknik Resim, Renk Teorisi ve Görsel Algı gibi uygulamalı ve teorik sanat ve tasarım dersleri ile mesleki tasarım derslerine girdikleri belirlenmiştir.

Görüşmelerin tamamı görüşme ziyareti için gidilen okullarda moda tasarımı bölümünde ders ve sınav aralarında gerçekleştirilmiştir. Uzmanlarla birebir görüşüldüğü gibi tüm öğrencilerle de tek tek birebir görüşme yapıp, birbirlerinden etkilenmemeleri sağlanarak kişisel görüşlerinin alınması hedeflenmiştir. Farklı üniversitelerden ve fakültelerden moda resmi eğitimini alıp tamamlama kriterine bağlı olarak, rastgele seçilen 42 öğrenci ile yüzyüze görüşmeler yapılmıştır.

Bulgular

ÖSYM yerleştirme kılavuzuna bakıldığında Türkiye'de lisans düzeyinde moda tasarımı eğitimi veren 27 eğitim kurumu bulunmaktadır. Son 10 yıldır açılan ve kapanan bölümlere bakıldığında ortalama moda tasarımı lisans eğitimi veren hemen hemen bu kadar fakülte bulunduğu tespit edilmektedir. Bu bölümlerden 17 tanesi yetenek sınavı ile, 9 tanesi de merkezi sınav sistemine göre öğrenci kabul etmektedir. Gazi Üniversitesi moda tasarımı bölümü ise öğrencilerinin yarısını yetenek sınavı diğer yarısını MTOK sistemi ile almaktadır. Bu bölümlerden 15'i vakıf üniversitesine, 12'si devlet üniversitesine bağlıdır. Genellikle moda sektörünün merkezi olarak çoğu bölüm 14 tanesi İstanbul'da bulunmaktadır, 3 tanesi Ankara'da, 2 tanesi İzmir'de ve diğer bölümler de Anadolu'nun diğer şehirlerinde birer tane olmak üzere yayılmışlardır. Bu bölümlerin çoğunluğu olarak 15 tanesi güzel sanatlar fakültesinde, 3 tanesi sanat ve tasarım fakültesinde, 2 tanesi güzel sanatlar ve mimarlık fakültesinde, 2 tanesi güzel sanatlar ve tasarım fakültesinde, 2 tanesi uygulamalı bilimler yüksekokulunda, 3 tanesi mimarlık ve tasarım fakültesinde ve 1 tanesi tekstil teknolojileri ve tasarım fakültesinde bulunmaktadır.

Geniş anlamda sanat eğitimi, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan okul içindeki ve dışındaki yaratıcı sanatsal eğitimidir. Dar anlamda ise okullardaki ilgili alana ilişkin dersleri kapsamaktadır (Artut, 2010: 3). Moda tasarımı alanı içerisindeki moda resmi dersleri de sanat eğitimi dersi kapsamında değerlendirilmektedir. Sanat eğitiminde adlandırma günümüz sanat eğitimi içerisinde farklı algı ve yaklaşım biçimleri açısından önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek öğretim kurumlarında verilen sanat derslerinin içeriği çoğu kez benzerdir ancak farklı isimlerle ya da tanımlamalarla yürütülmektedir (Artut, 2010: 3).

Moda tasarımı programlarının ders bilgi paketleri incelendiğinde Moda Resmi dersinin Moda Resmi I-II-III, Desen Geliştirme I-II, Moda İllüstrasyonu I-II-III, Moda Tasarımı I-II, Moda Tasarım Çizim, Teknik Moda Çizimi, Moda Grafik ve Sunum Teknikleri, Canlı Model ve İllüstrasyon Atöl. I-II, Desen Geliştirme I-II, Mesleki Temel Tasarım I-II, İllüstrasyon, Artistik Anatomi, Sanatsal Görselleştirme, Model Drawing I for Fashion Design, Moda Grafiği, Moda Figürü Çizim Teknikleri, İleri Moda Çizimi, İleri Çizim Stüdyosu, Giysi Anlatım Yöntemleri, Moda Çizim Atölyesi, Moda Resmi ve İllüstrasyonu, Moda İllüstrasyonu ve Boyama Teknikleri, Stilize Figür, Modelden Çizim, Sanatsal Görselleştirme gibi farklı isimler altında farklı içeriklerle verildiği belirlenmiştir. Fakülteden fakülteye değişen haftalık toplam 2 saat ile 16 saat aralığında farklı ders saatlerinde ve ağırlıkta işlendiği tespit edilmiştir. Bazı fakültelerde müfredata zorunlu moda resmi dersinin yanı sıra seçmeli olarak da moda resmi derslerinin konulduğu görülmüştür.

Aşağıdaki bulguları oluşturan tablolarda, en çok ifade edilen cevaplar, kaç kişi kodlanan konu hakkında görüşünü belirttiyse "n" olarak konu hakkında konuşan uzmanların sayısı verilerek kategoriler oluşturulmuştur. Tüm görüşlere yer vermek makaleye sığmayacağı için hazırlanan tablolarda her kodlama için sadece örnek görüşlere yer verilebilmiştir. Yapılan araştırmada iki farklı bakış açısı ile konuya yaklaşılmıştır. İlki araştırmanın bel kemiğini

oluşturan uzman görüşleri ikincisi de uzman görüşlerini tamamlayan öğrenci görüşleridir. Uzman ve öğrenci görüşlerinin tamamı makalenin türetildiği tezde bulunmaktadır.

Moda Resmi (İllüstrasyonu) Dersi Veren Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Yönelik Bulgular

Tablo 2. Moda Tasarımı Programına Öğrenci Alım Sınavına Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
21	Yetenek Sınavı ile	"...sanatsal yaratıcılık yapacak bir kimseyi merkezi sınavla almak tabii ki mümkün değil" (U.5.)
8	Merkezi Sınav Sistemi ile	"ÖSYM şart, hem de yüksek puanla...mantığını güzel kullanması gerekiyor, çünkü kalıpta orantıyı, matematikle, geometriyi bilmen lazım" (U.17)
10	Merkezi Sınav Sistemi ve Yetenek Sınavı ile	"Türkiye'de lise seviyelerinde sanat eğitimi eksikliği zorlaştırmaktadır, bu nedenle yetenek ve merkezi sınavın bir kombinasyonu en etkili olanıdır" (U. 23)
5	Portfolyo ile	"Kesinlikle portfolyo ve yaratıcılığın ölçülmesi... yurtdışı örneklerine baktığınız zaman portfolyosuz tasarım eğitimi göremezsiniz" (U. 19)
4	Mülakat ile	"Mülakat da çok önemli. Çocuğun ne kadar istekli ve meraklı olduğunu orada görüyorsunuz..." (U. 12)

Yapılan araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğretim elemanlarından büyük bir çoğunluğu, 23 kişiden 21 kişi, yetenek sınavı ile alım hakkında görüş bildirmiştir. Sanat ve tasarım programlarında belirli bir yeteneği ve ilgisi olan öğrenciye ulaşabilmek hedeflenmektedir. "Öğrenciyi seçerek alalım, kaliteli öğrenciyi alalım.... İyi öğrenci iyi öğrenciyi çekiyor... Özel üniversitede de herkesi alma çabası olduğu için. Sınav kağıtlarına filan bakıyorsunuz, bu ne diyorsunuz ama alıyorsunuz. Geçiriyorsunuz. İsteksiz öğrenciler oluyor...Hoca için de çok zor o dengeyi burada kuramıyorsunuz...Kriterlerin çok iyi belirtilmesi gerekiyor. Belirtilmezse hem hocaya yük oluyor hem de ortama, diğer öğrencilere zarar veriyor. Bu sefer iyi öğrenciler azınlıkta kalıyor" (Uzman 10 ile kişisel iletişim, 10 Şubat 2017).

Bazı uzmanlara göre de yetenek sınavı öncesi gerçekleştirilen merkezi sınavdan öğrencilerin yüksek puanlar alması gerektiği düşüncesi bulunmaktadır. Ülkemizdeki sınav sisteminde öncelikle merkezi sınav sistemine tabi tutulan bireyler ardından girdikleri yetenek sınavı ile programa yerleşebilmektedirler. Öncelikle merkezi sınav sisteminden aldıkları baraj puanları yüksek tutulmalıdır. Ardından yapılan yetenek sınavında ise kurs alarak aşamayacağı belli bir noktaya gelmiş öğrenci ile kurs almadan kendini aşabilecek daha yetenekli öğrencilerin seçimine yönelik görsel algı, ayırtma ve değerlendirme yetilerini ölçmeye yönelik sınav yapılmalıdır (Ünver, 2002: 97).

Tablo 3. Moda Resmi Dersinin Önemine Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
23	Gerekli/Çok Önemli	"...bunun gerçekten firmalar, tekstil sektörü, moda alanı için ne kadar gerekli bir rolü olduğunu fark ettim...bir derse sıkıştırılmayacak bir şey olduğunu ve o insanlar gerçek anlamda yönlendirici...Birçok farklı felsefeyi, endişeyi, hedefi kendi kalemiyle resmediyor. Ciddi bir deneye sahip. O yüzden de birçok temel yetinin üzerinde bir rol olarak çalışıyorlar..." (U. 4)
18	Düşünceyi Görselleştirme	"Sözle ve tarif etmek çoğu zaman yanlışla sebep olur...moda tasarımı öğrencisinin düşündüğünü, hayal ettiğini görünür hale getirebilmesi için bu derse ihtiyaç bulunmaktadır" (U. 2)
2	Estetik Eğitim	"...bu ders içerisinde renk, biçim, form, kompozisyon, doku gibi genel estetik kuralları içerisinde tasarımlar yaptırıldığı için öğrencinin daha estetik şeyler tasarlamasına da yardımcı olur" (U. 2)
7	İnsan Vücudunu Tanıma	"Bir defa insanın figürüne konsantre olacaksınız. Bunu taşıyacak olan insandır. Gezen bir sanattır bu tekstil." (U. 3)
4	Kimlik, Karakter Yaratma	"...ilk önce beden ölçülerinin doğru aktarılması, sonra karakter yaratma ve bunların karakterlerin doğru giysilerle birleştirilmesine çok dikkat ediyorum..." (U. 16)
6	Yaratıcı Düşünce Geliştirme	"...gerçekte var olmayan şeyleri kurguladığı moda resmi dersinde yaratıcı düşünce geliştirmektedir..." (U. 8)
9	Etkileyici Sunum Oluşturma	"Eğer bir müşteriye daha etkili sunmak istiyorsanız, müşteri onu sadece görsel olarak beğeniyor." (U. 17)
10	Ders Sürecinin Uzatılması	"Öğretilen sanatlar vardır, zor öğretilen sanatlar vardır. Biz bunlara sanat ve zanaat diyoruz. Dikiş zanaattır, gösterildiğinde 15-20 dakika sonra öğrenebilir kişi. Ama bizimkinde biraz da yetenek, görsellik, her şey vardır. Bizim olay zordur. Öğrenciler de hep bunu ister. Derslerin biraz daha fazlalaşmasını istiyorum" (U. 18)

Görüşüne başvurulmuş uzmanlardan tamamı moda resmi dersini moda tasarımı programı için gerekli ve önemli bulmuşlardır. Uzmanların tamamı moda resmi dersinin önemini farklı kategorilerde toplanan görüşler altında

açıklamışlardır. Londra’da dünyaca ünlü moda okulu Central Saint Martins Collage BA moda tasarımı programında öğretim görevlisi olan Kevin Tallon dijital moda çizimi kitabında şöyle ifade etmektedir: “*Tüm bu dijital çizimlerin öğreticisi olarak, hala bir tasarımcının görsel düşüncelerini aktarabilmesinin en etkili yolunun kalem ve fırça olduğuna inanırım, rastgele çizim yapmayı bilmek hala çoğu çizer için ön koşuldur*” demektedir (2009: 6).

Tablo 4. Öğrencinin Derse Gelmeden Önce Sahip Olması Gereken Ön Yeterliliklere Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
14	İstekli Olma	“...gerçekten bu alanda adanmışlık gerekiyor, istek gerekiyor, yaratıcılık gerekiyor” (U. 19)
4	Hayal Gücüne Sahip Olma	“...düşünmesi, çevresine daha iyi bakması, algılaması, çizim yapması, el becerisi lazım, sadece el becerisiyle olacak bir iş değil; hayal dünyası lazım, bunları uyguladığımız zaman, biz moda tasarımcısı yetiştirmiş oluruz” (U. 1)
11	Görsel Algı Gücüne Sahip Olma	“Doğaya bakarken oradaki renk uyumunu, dokuyu, biçimleri, biçimlerdeki ilginçliği fark edebilen bir sezgi ile bakış açısına sahip olması gerekir.” (U. 2)
4	El Göz Beyin Koordinasyonuna Sahip Olma	“El becerisinin, el, göz, beyin, korelasyonunun, yani iş birliğinin yerinde olması yeterlidir” (U. 2)
6	Çizim Becerisine Sahip Olma	“İfade edebilme yeteneği çizimle olduğundan biraz çizim yapması beklenir...” (U. 15)
4	Uyarılma Zekasına Sahip Olma	“...esinlenerek farklı bir tasarıma dönüştürebilme zekasına sahip olması lazım” (U. 1)
2	Araştırmacı Olma	“...her konuda söylediğim tek şey var. İyi bir gözlemci olun ve iyi bir araştırmacı olun...” (U. 16)
9	Temel Teorik ve Teknik Bilgi	“Giysi ile ilgili bazı kavramları bazı biçimleri bilmesi gerekir.” (U. 2) “Temel tasarım dersini ve desen dersini alarak gelmeli...” (U. 21)
4	Üç Boyutlu Düşünce	“...çizgiyi, çizimin rengini, hacmi, hacmin alanını, perspektif ve üç boyutlu görebilme ve beden etrafında dolaşabilme yeteneğini geliştirmiş olarak gelmesi beklenir” (U. 15)
10	Diğer Görüşler	“Hem sayısal zekasının hem de özel yeteneğinin olması gerekiyor...” (U. 13)

Uzmanlara moda resmi dersine gelmeden önce öğrencilerin sahip olması gereken ön yeterliliklere yönelik görüşleri sorulduğunda, büyük çoğunluğu öğrencinin ilgili ve istekli olarak gelmelerini istediklerini belirtmişlerdir. Moda tasarımının ve moda resminin doğası gereği öğrencinin görsel algısının ve uyarılmasının çok iyi olması gerekmektedir. Hayal gücüne sahip olması, el, göz, beyin koordinasyonuna, uyarılma zekasına sahip olması, araştırmacı olması, temel teorik ve teknik bilgiye sahip olması, üç boyutlu düşünce, duygusal ve matematiksel zekâ, farklılık, iletişim becerisi ve sosyal algı, uzmanların öğrencilerde olmasını bekledikleri diğer özelliklerdir.

Torrance (1971) ideal öğrencide bulunması gereken vasıflar üzerine bir araştırma yapmıştır. Pek çok ülke ve milletten olan öğretmenlerden topladıkları verilere göre ideal öğrenci tipi “*üretken yaratıcı şahsiyet*” tipidir (Arık, 1990: 11). Moda resminde başarılı olacak bireyde yeteneğin yanı sıra, yaratıcı güç de olmalıdır (Komsuoğlu vd., 1988: 41). Çakar vd., bir giysi tasarımcısının şu yetilere sahip olması gerektiğini savunmuşlardır: Entelektüel, hayal gücü geniş, sentez yapabilen, giyim alanında bilgi birikimine ve sanatsal düşünceye sahip (Çakar vd., 2003: 26).

Tablo 5. Öğrenciye Öncelikle Kazandırılması Gereken Bilgi ve Becerilere Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Alt Kategoriler	Örnek Görüşler
5	Özgünlük		“Özgün bir çalışma yap dediğin zaman öğrenci tıkanıyor. Hayal gücünü ortaya çıkaracak çalışmalar yaptırarak ortaya çıkıyor” (U.1.)
10	İnsan Vücudunu Tanıma		“İnsan vücudundaki ölçü oranı bilmek zorunda. Onu bilsin ki doğru giydirsin...” (U. 20)
10	Moda Figürü (Siluet) Çizimi		“...öncelikle öğrencilere stilize ve artistik moda figürleri çizimini öğretiyorum...” (U. 16)
23	Fikrini Görsel Olarak Aktarabilme	Fikrini Hızla Görselleştirme Giysi ve Kumaş Çizimi Renk, Desen, Doku Renklendirme Malzemeleri Çizgiye Kimlik Kazandırma	“Bir fikri çok hızlı görselleştirme becerisi, bir fikri en doğru yöntemlerle çok hızlı görselleştirip karşı tarafa en az temel çerçeveler ilkesinde doğru aktarabilmesi...birçok kişinin hayalini, teknik bilgisini, hedefini, mesleki bilgisini karşı tarafa doğru aktarabilen aracı bir rol. Öncelikle bu yetileri edinmiş olması gerekiyor” (U. 14)
3	Tarihsel ve Sosyolojik Anlamda Moda Olgusu		“Benim ilk kazandırmak istediğim giysi tarihi bilgisi...Bir giysinin hangi tarza ait olduğu, nereden çıktığı, hangi dönem, hangi sosyal kişi gurubunun bunu giydiği bilgisi.” (U. 11)
4	Estetik Bakış Açısı		“...çizimle ifade ince veya kalın kalemle yaptığımız bir vurgu, arkaya koyacağınız tek bir renk, belki zemine atacağınız bir çizgi bütün bunlar çizimi daha resimsel, daha estetik hale getirebiliyor” (U. 11)
4	Gözlem		“...öğrencinin öncelikle iyi bir gözlemci olmasını önemsiyorum” (U. 16)
3	Teknik Uygulama Bilgisi		“Harika bir çizim, harika bir renk, dokular verilmiş, gölgeler tamam, deformasyon anlamındaki figür çizimler tamam ama onu gerçeğe taşıdığına olabilirliği çok az. Kalıba uymuyor, dikişe uymuyor. O kumaş ile o dikiş tekniği bir araya gelmiyor. Dolayısıyla bu tür teknik becerilerin de bir arada düşünülerek çizilmesi gerekiyor” (U. 13)
2	Yaratıcılık		“...ben öncelikle yaratıcılığa önem veriyorum, bir tasarımcının yaratıcılığı fantezi dünyasını öne çıkarırsa ancak modacı olabilir.” (U. 3)
1	Özgüven		“Tasarım herkesin yapabileceği bir meslek değil, ilk önce insanın kendine özgüveninin oluşması lazım” (U. 1)
2	Araştırma		“Önce bir araştırma dönemi var...” (U. 8)

Mesleki başarı bakımından düşünüldüğünde verilen eğitimin öncelikli hedefinin öğrencilere yapacakları mesleklerinde başarılı olacakları bilgiyi vermek, gereken hazırlıkları yapmak olarak düşünülmektedir. Ancak başarı için sadece zeka, özel istidatlar ve teknik beceriler yeterli olmamaktadır. Keşif ve icatlar, sanatsal dikkat çekici performanslar için yaratıcılık önemli bir faktör olarak görülmelidir (Arık, 1990: 8). Öğrenci eğitime tabi tutulurken tüm bunlar dikkate alınmalıdır. Öğretim elemanının hedefinde mutlaka öğrenciye öncelikle kazandırmayı hedeflediği davranışlar ve beceriler bulunmalıdır.

Uzmanlarla yapılan görüşmelerde öncelikle kazandırmak istedikleri bilgi ve beceriler sorulduğunda tamamı öncelikle öğrencilerin fikirlerini görsel olarak aktarabilmelerini hedeflediklerini söylemişlerdir. Cevapların toplandığı bu kategori tekrar alt kategorilere ayrıldığında fikri hızla görselleştirme, giysi ve kumaş çizimi, renk, desen, doku, renklendirme malzemeleri ve çizgiye kimlik kazandırma bu görüşü oluşturan görüşlerdir. Öncelikle insan vücudunu tanımaya önem veren uzmanlar kadar moda figürü (siluet) çizimine de öncelikle önem veren uzmanlar bulunmaktadır. Özgünlük, tarihsel ve sosyolojik anlamda moda olgusu, estetik bakış açısı, gözlem, teknik uygulama bilgisi, yaratıcılık, araştırma ve özgüven uzmanların öncelikle kazandırmayı hedefledikleri diğer bilgi, davranış ve becerilerdir.

Tablo 6. Dersin İçeriğinde Uygulamaya Yönelik Tecrübe ve Görüşler Teması

n	Kategoriler	Alt Kategoriler	Örnek Görüşler
18	İnsan Vücut Anatomisini Tanıma		"İnsan anatomisindeki temel yapısal özellikler, iskelet, kas sistemi üzerine birtakım bilgileri aktarıyoruz...canlı modele geçiyoruz. Bize temel duruşları veriyor...ölçüleri oranları tekrar tekrar çalıştırıyoruz..." (U. 7)
20	Artistik Figür Çizimi, Figüre İfade ve Kimlik Kazandırma		"Moda figürü, figürün ölçüsü, orantısızlığı, abartıları, artistik olabilmesi için gerekli egzersizleri yaptıktan sonra çeşitli yöntemlerle moda figürü çizimi uyguluyorum." (U. 2)
20	Farklı Pozlardaki Figürlere Hayali Giysi Giydirebilme	Çocuk Giydirme	"...temel giysi formlarını verdikten sonra daha artistik ve farklı giysi türlerine geçiyoruz..." (U. 19)
13	Giysinin Teknik Detaylarını Çizebilme		"Yaka, kol nasıl çizilir, kaç çeşit kol vardır. Kapanış...Kup nasıl çizilir. Bedendeki dikişler, sınır çizgisinin farkı, pili, büzgü, volan, drape gibi kumaşın biçimlenmesinden kaynaklanan görüntüler nasıl çizilir gibi...bebe yaka, karpuz kol, erkek yaka, reglan kol gibi dik yaka yarasa kol gibi çeşitli varyasyonları yapılarak bunların her çeşit giysi formunun, giysi ögesinin çizimine ağırlık vererek" (U. 2)
13	Özgün Tasarım Yapabilme		"...çizimlerde ruh olmalı, aynı çizimler, tarzlar ve kalıplar mutlu etmiyor ancak öğrenciler özgün ruhlarını kattığı derecede mutlu oluyorum." (U. 18)
23	Farklı Tekniklerde Renklendirme ve Doku Verebilme		"Karakalem, guaj, çini mürekkebiyle. Sadece siyah beyaz. Suluboya. Şimdi ekolin kullandılar. guaj kullanacaklar. İllüstrasyon dersinde marker, kurukalem...İlaveten kurukalem ve karışık teknikle de çalışabilecekleri şekilde bütün boya yöntemlerinin hepsini gösteriyorum...en sonra kendisi nasıl istiyorsa" (U. 8)
16	Kumaş İfade Bilgisi		"Kumaşları döküyorum, seçilen kumaşlarla giysiyi giydirdiriyoruz. Örneğin kadife kumaş, nasıl bir model olur...kadife kumaşı buraya nasıl aksettirebilirim. Hangi teknikle? Kadife kumaş, üzerine koyduğum zaman içerisi gözüküyor, o halde kapatıcı bir boya olacak, guaj boya...şeklinde öğrencilere hangi kumaşlarla hangi teknikleri kullanabileceklerini tek tek gösteriyorum" (U. 20)
13	Tekstil ve Giysi Teknik Bilgisi		"...kıyafeti tasarlarlarken, hangi kumaşı kullanmaları gerekiyor veya hangi kumaş uygun değil. Mesela ipekten piliyi sürekli yapamayacaklarını veya çok dikişli bir kumaşa ipeklili kullanamayacaklarını öğrenmeleri gerekiyor." (U. 10)
10	Moda Algısı	Moda Tarihi ve Kültürü	"...moda algısı üzerine çok duruyorum...popüler akımlarla yapılmış moda illüstrasyonu örnekleri. Tarihten yapılmış moda illüstrasyonu örnekleri. Çocukların algısını açmaya çalışıyorum...farklı bir ekolü olacak." (U. 11)
6	Yaratıcılık		"...yaratıcılık çok önemli, tasarım sanattan doğan sanatın çocuğu..." (U. 9)
17	Esinlenme, Çıkış Noktası		"Geleneksel kaynaklardan, doğadan, tarihten, bir imajdan, bir fikirden yola çıkarak tasarım yapma ve kreasyon hazırlamaya yönelik çalışmalar yapıyoruz..." (U. 2)
6	Kendisini İfade Edebilme		"Bir kalem bir A4 kağıt formuyla bile öğrenci kendisini ifade edebilmeli" (U.11)
7	Sınıf Ortamı		"öğrencinin kendisini bulabileceği bir ortamın yaratılmalı...ne kadar az öğrenci, o kadar çok verimli..." (U. 17)
3	Diğer Görüşler	Koleksiyon Oluşturma Akıcı Çizim İletişim	"basit, hoşlarına gidecek temalarla başlayıp, daha sonra daha konsept, soyut, kavramsal çalışmalar ve koleksiyonlar istiyorum" (U. 17) "lekesel ve çizgisel olarak rahat ve hızlı aktarımın çok önemli" (U. 14) "Öğrenci tatlı bir disiplinle motive edilmeli, her zaman destek göstermeli" (U. 1)

Planlanan hedeflere ulaşmada sınıfta uygulanan yöntemler belirleyici bir rol oynamaktadır. Konuya ilişkin etkili yöntemi seçmek yüksek bir alan bilgisi ile deneyim ve beceri istemektedir. Verilen eğitimin niteliği ve içeriği evrensel ölçülerde öğrencinin ve çalışma hayatındaki beklentilerini karşılamalıdır (Artut, 2010: 7). Eğitimin başarılı olabilmesi için ders planlarının süreklilik, ardıllık ilkesine göre yapılması, konu ile ilgili amaçların dersten önce öğrencilere anlatılması gerekmektedir. Ders esnasında duruma göre farklı yöntemler birbirini tamamlayacak şekilde bir

arada kullanılmalıdır (Ünver, 2002: 37).

Her üniversitedeki moda tasarımı bölümü farklı anlayışa ve farklı içeriklere sahip olabilmektedir. Her uzmanın kendi eğitim öğretim stiline göre derste işlenen ya da ağırlık verilen konular değişebilmektedir. Giysi tasarımcısı her şeyden önce insan anatomisini bilmek zorundadır. Görüşmelerde bulunan 23 uzmandan 18'i derste insan vücut anatomisini tanıdıklarını, 20 uzman artistik figür çizimi yapıp figüre ifade ve kimlik kazandırmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Yine 20 uzman farklı pozlardaki figüre hayali giysi giydirebilme üzerinde çalıştıklarını söylerken sadece 4 uzman çocuk giyiminden bahsetmiştir. Daha çok kadın figürü ve kadın giysisi üzerinde durulduğu erkek ve çocuk figür ve giysileri üzerinde ya çok az durulduğu ya da hiç durulmadığı tespit edilmiştir. Uzmanlardan 13'ü giysinin teknik detaylarını çizebilmekten bahsederken; yine 13'ü de özgün tasarım yapabilmeyi önemsediklerini belirtmişlerdir. Uzmanların tamamı moda resmi dersinde farklı tekniklerde renklendirme ve doku verme üzerine çalıştıklarını söylerken; bunlardan 16'sı kumaş ifade bilgisi üzerinde durduklarını ifade etmişlerdir. 13 uzman tekstil ve teknik giysi bilgisi, 10 uzman moda algısı, 17 uzman esinlenme ve çıkış noktası, 7 uzman sınıf ortamı ve 6 uzman kendisini ifade edebilme gibi değişik konuları dile getirmişlerdir.

Tablo 7. Geliştirmiş Oldukları Özel Yöntem ve Tekniklere Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
10	Silüet Çizimi	"Silüet çizimi konusunda insan vücudunu geometrik çizimler şeklinde silindirlere ayırıp; bedeni üçgen, kalçayı beşgen, kol ve bacakların konik silindirlere şeklinde çizdirerek uyguladığım yöntemden olumlu sonuçlar aldım ve yıllarca ben bu yöntemle silüet çizdim..." (U. 2)
7	Çizim Anlatım Tekniği	"...bağlarda, bahçelerde korkuluk gibi çomakları koyarlar ya dümdüz çomak, birde yatay çomak koyup elbise giydirdiyordum. Kafaya rastgele yuvarlak böyle içi içerde kalmış dışı dışarıya taşmış. O taşan çizgiden saç oluşmuş...bir yüz ve düz bir boyun tek çizgiyle, tek çizgiyle kol ve onun üzerine giydirdiğim bluz, elbise, etek çizimlerim olurdu. Bu benim oluşturduğum tarzı..." (U. 22)
6	Renklendirme Tekniği	"Farklı malzemelerden farklı dokular yapmayı öğretiyorum. Kendi bulduğum bir şey çok hoşlarına gidiyor...kumaşın altına denim koymak üzerinden kalemle geçmek gibi. Pratik çözümler." (U. 11)

Moda resmi eğitimi veren uzmanlara derse yönelik geliştirdikleri yöntem ve teknikler olup olmadığı sorulduğunda 10'u artistik figür, silüet çizimi üzerine bir yöntem geliştirdiğini ifade ederken; 7 uzman çizim anlatım tekniği geliştirdiğini; 6 uzmanda renklendirme tekniği geliştirdiklerinden bahsetmişlerdir.

"Herkesin bir tekniği vardır. Dersin içeriği ile gelişen bir şeydir. Farklı tabiatlarda insanlarız. Çünkü inter disiplinler yapılardan da geliyoruz..." (Uzman 15 ile kişisel iletişim, 24 Mayıs 2017). Moda resmi dersine giren her uzmanın dersini işleme biçimi ve tarzı birbirinden farklıdır. Pek çok farklı alandan ve okuldan kaynak almış olan, değişik yıl ve tecrübede çalışmış bu uzmanların derse farklı yaklaşımlar ve yöntemler geliştirmeleri olanaklı görülmektedir.

Tablo 8. Yurtdışında Verilen Eğitime Dair Bilgi ve Tecrübe Üzerine Görüşler Teması

n	Kategoriler	Alt Kategoriler	Örnek Görüşler
18	Takip Ediyorum		"...tekstil tasarımını ilgilendiren bölüm öğretim elemanlarının mutlaka yurtdışı deneyimi olmalı, aksi takdirde bazı şeyler yüzeysel kalabiliyor..." (U. 10)
10	Sanat ve Tasarım Eğitimi		"...öğrencileri yolunu ve yeteneğini bulması açısından teknik ve tarz konusunda özgür bıraktıkları ancak disiplinli, öğrenciyi yüklenen ve görev verme konusunda acımasız olan bir eğitim sistemleri var (U. 14)
10	İllüstrasyon Eğitimi ve Önemi		"...rahat çizgi onlar için çok önemli. Artistik görüntüye çok önem veriyorlar. Yeteneği olan insanı keşfettileri zaman daha çok sorumluluk veriyorlar. Yeteneği geliştirmeye çalışıyorlar..." (U. 14)
6	Çizim Pratiği		"Çizim çok önemli. Çizim pratiğini geliştirmek için çok fazla çizim yapması lazım...proje için 200-250 çizim yapması lazım...1 ayda... Bir konu. Araştırılma, essey, moodboard...ondan sonra sketchbook, tasarım...Konuşmaya bile fırsatları olmuyor... Ta ki doğruyu bulana kadar... İllüstrasyonu doğru yapabilmek için çok çizime gereksinim duymak gerekiyor" (U. 6)
5	Figür Çizimi		"Figür çiziyorlar ilk önce. Yarım saat bir saatten başlıyor. Hep canlı model geliyor. Life drawing...Canlı modelden çizim...en son çok hızlı değişiyor. Yani birisini koşarken çizersiniz ya...Hemen hızlı hareketlerle...yarım dakikaya kadar iniyor...Onu da bitirdikten sonra moda figürü çizimine geçiliyor...Robot çizim...Orda hareketlendirme çok daha kolaydır...kendi figürleri dışında hiçbir zaman başka figür kullanılmıyor..." (U. 6)
3	Sanat/Giysi Tarihi Eğitimi		"En çok zorlandığımız konu yurtdışında en kolay konu. Çünkü onlar bu kültürle büyüyor ve bilinç altılarında hep moda tarihi var, sosyal tarih var...kültürel alt yapı, giysi tarihi, sosyoloji çok çok önemli şeyler." (U. 11)
4	Yayınlar		"Kumaş, desen, boyama tarzı, silüet çizimleri olarak orada çok detay vardı. Çok güzel, çok özgün çalışmalar..." (U. 22)
6	Üretime Dönük Eğitim		"İki atölye düşünün. Atölyenin bir tanesinde çizim yapıyoruz. Hoca geliyor diyor ki; şu kumaş 50 cm, şu kumaş 100 cm, şu da 25 cm... Desenleri uygun veya değil. Arkadaşlarıyla kombin yapabiliyorsun. Bunlardan sektöre yönelik iki tane bluz çıkar ve kumaşlarını ziyan etme diyor. Çiziyorsun. Yan atölyeye gidip çizdiğine uygun kalıplar var. Sonra kesiyorsun, biçiyorsun, dikiyorsun, bitiriyorsun. Hemen hızlı bir şekilde sonuca yöneliyorsun." (U. 20)
5	Eğitim Ortamı		"...her öğrencinin kendisine ait bir köşesi var ve özgürce kendi alanını kullanabiliyor, kendini anlatabiliyor..." (U. 10)
7	Diğer Görüşler	Eskiz Defteri Sanat	"Saint Martins gibi okullarda eskiz defterleri olan sketchbooklar üzerinde çok duruyor, tüm tasarım araştırmasını, doku, renk araştırmalarını burada yapıyor ve ne yapacaklarını yakalıyorlar..." (U. 10)
		Takip Etmeyorum	"Takip etmiyorum. Eğer oradakilerin tekrarını yaparsam oranın bir şubesi olmuş olurum..." (U. 3)

Yurtdışında verilen eğitime dair bilgi ve tecrübeleri istenen uzmanların önemli bir kısmı, 18 uzman takip ettiğini söylemiştir. Bunlardan 10'u sanat ve tasarım eğitimi üzerinde dururken; 10'u illüstrasyon eğitimi ve önemi üzerinde durmuştur. 6 uzman çizim pratiğinden bahsederken; 5 uzman oradaki figür çiziminden bahsetmiş; 6 uzman da orada üretime dönmek eğitim yapıldığını anlatmıştır. Yurtdışı yayınlardan, eğitim ortamından, sanattan söz eden uzmanlar da olmuş; 3 uzman yurtdışındaki eğitimi takip etmediğini bildirmiştir. Karşılıklı iletişimin eğitimde önemi büyüktür. Yurt içi ve yurtdışı eğitim kurumları ile bağlantı kurmak artık bir zorunluluk halini almıştır. Özellikle yurtdışında yapılan eğitimlerin ve gelişmelerin takip edilip izlenebilmesi için en azından bir yabancı dilin eğitim sistemi içerisinde öğrenilmesi gerekmektedir (Erbay, 1997: 215).

Tablo 9. Üzerinde Durulması Gereken En Önemli Konulara Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
10	Bedeni Tanıma ve Silüet Çizimi	"Anatomiyi doğru oturamazsanız giysi de asla düzgün durmayacaktır" (U. 13) "Varsa yoksa silüet, öğrencinin imzası gibi olacak..." (U. 18)
15	Giysi Çizimi ve Detaylandırma	"...giydirmeyi bilmeli, tam daire, kloş ya da yarı kloş etek aşağıya doğru nasıl gode verir, nasıl drapelenir, drapaj bedene nasıl yerleşir, giysi bedeninin neresinde başlayıp neresine uzanacak, vücudu nasıl saracak gibi giydirmeye de en az anatomi kadar önemli (U. 17)
4	Renklendirme ve Doku Verme	"...mutlaka görselleştirme, renklendirme teknikleri ve renk teorisi vermek gerekiyor" (U. 23)
7	Kişisel İfade Geliştirme	"...ben gerçek detayları veriyorum ama yapmak zorunda değil, hepsinin bir tarzı olsun istiyorum" (U. 12)
10	Özgünlük ve Farklılık	"Özgünlük konusu çok geniş burada hocanın her türlü olasılığı göz önünde bulundurup öğrenciyi budamadan öğrencinin düşüncelerinde bir ışıltı görüyorsa onu ortaya çıkarmak için doğru eleştirilerde bulunup, öğrenciyi kırmamak gerektiğini düşünüyorum" (U. 2)
3	Stilize Etme	"...stilizasyon, doğru karakter, giysi tasarımının uyumu ve artistik yönün fazlalığı ile öğrenci fark yaratır..." (U. 16)
3	Oran Orantı	"...oran, orantı ve bakış açısı üzerinde duruyorum..." (U. 23)
4	Yaratıcılık	"...var olanı tekrar ederse, bir öncekinin kopyası olur, bu yüzden öğrencilere yaptırdığım çalışmalarda yaratıcılığı ön planda tutuyorum..." (U. 3)
6	Teknik Bilgi, Kumaş, Malzeme Bilgisi	"Temel sanatla, temel tasarımla kesinlikle ilişkilendirilmesi lazım" (U. 22) "...öğrencinin kumaş ve tekstil bilgisini barındırıyor olması çok önemli." (U. 7)
2	Giysi ve Moda Tarihi	"...en önemli konu tarih ve giysi tarihi...bunu bilerek çizerse, nihai tüketiciye daha rahat ulaşır ve global markalarla çalışma şansı oluşur" (U. 11)

Uzmanlara moda resmi dersinde üzerinde durulması gereken konular sorulduğunda 15 kişi ile en çok giysi çizimi ve detaylandırma cevabı gelmiştir. 10 uzman bedeni tanıma ve silüet çizimi derken; 10 uzman da özgünlük ve farklılık demiştir. 7 uzman kişisel ifade geliştirme üzerinde dururken, 6 uzman teknik bilgi, kumaş ve malzeme bilgisi üzerinde durmuş; bunların dışında stilize etme, yaratıcılık, oran-orantı ile giysi ve moda tarihinden bahsedilmiştir

Bedeni tanıma ve silüet çizimi, kostüm ve moda tasarımında fikirleri ve kavramları görselleştirmenin birincil yoludur. Bir tasarımcının zihninde ne olduğuna dair kesin bir izlenim verebilmek için moda figürü çizim kurallarına tam olarak hakim olmanın hayati önemi bulunmaktadır. Gerçekçilik ve anatomik hassasiyet en önemli değerler; kostüm ve moda tasarımı için stilizasyon ve abartı bir figüre bireysellik ve estetik katmanın, belirli öğelere dikkat çekmenin önemli bir yoludur (Drudi, Paci, 2001). Moda tasarımı öğrencisi giyim türlerine, tekniklerine, detaylarına ve çizim şekillerine hakim olmalıdır. Üzerine bir şeyler koyup tasarım yapabilmesi, hayalinde bir şeyler canlandırabilmesi için, moda tasarımı eğitimi boyunca ve moda resmi eğitimi süresince bu kriterlere göre tüm giysi çeşitlerinden çizmiş, detaylandırarak renklendirmiş olması gerekmektedir.

Tablo 10. Derste Faydalanılan Kaynaklara Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
12	Yayınlara, Kütüphane	"...Kütüphane ile başlıyoruz...sonrasında bir fırtına yaratıcısına tüm görsel dokümanlar, ulusal, uluslararası her türlü araştırmanın içine sokup görebileceği her şeyi görebilmesi..." (U. 15)
9	Sanal Ortam	"Hepsinin elinde internet...hayat kurtaran bir kaynak. Doğru kaynağa ulaşıyorsa, doğru kullanıyorsa iyi bir şey ama kötü kaynaklarda var..." (U. 13)
12	Sanat Alanları	"...tasarımcının kendisini oluşturabilmesi için tüm sanat alanlarıyla ilişkisini sıcak ve sürekli kılması gerekiyor..." (U. 7)
13	Tarih ve Giyim Tarihi	"...sağlam temel için giyim tarihini bilmek zorundalar. Giyim tarihinin içinde bir sürü akım var. O akımların hepsi sanattan gelmiş resim sanatından gelmiş, bilmesi gerekiyor" (U. 17)
3	Ekonomi, Politika	"...ekonomiyi ve politikayı da çok iyi bilmesi gerekiyor...Ekonomiyi şaşma bilmesi lazım... Hangisinden geri kalacaklar. Hepsini şart" (U. 17)
8	Toplum ve Kültür	"...tasarım kültürel bir olay, iyi bir tasarımcı olabilmesi için içinde yaşadığı toplum ve kültürü çok iyi tanıması gerekiyor..." (U. 7)
15	Gözlem	"Algılarının normal sokakta gezen kişilere göre son derece açık olması gerekiyor..." (U. 4)
5	Moda Tasarımcılar	"...öğrenciler beslenebilmeleri için...sunumlarda, çalışmalarda, tüm tasarımcıları ve tüm ünlü illüstratörleri inceleyerek... çeşitlilik ya da farklı bakış açıları kazanabiliyorlar..." (U. 19)
6	Doğa	"...doğa çıkışlı temalar vermeye çalışıyorum, örneğin deniz kabukları gibi yüzeylerini, dokularını, detaylarını görmelerini fark etmelerini istiyorum...böcekler, deniz canlıları, kuşlar, tüyleri ve kabuklulardan konular temalar veriyorum..." (U. 10)
8	Her Şey	"...soyut ve somut olan her şey sanatın ve tasarımın konusu olabilir; sınırlandırma yapmak tasarımın ve sanatın felsefesine aykırıdır..." (U. 9)
6	Malzeme	"...sadece bir kumaş parçasından bile faydalanabiliriz..." (U. 23)
1	Moodboard (Hikaye Panosu)	"...hikâyeyi anlatan, esinlendiği temayı içeren hikâye panosunun mutlaka olması gerekiyor...bu pano çıkış noktası, illüstrasyon dersinde mutlaka bunu çalışıyoruz..." (U. 11)

Araştırmaya katılan uzmanlara faydalandıkları kaynaklar sorulduğunda 15 kişi ile en fazla gözlem cevabı alınmıştır. 13 uzman tarih, 12 uzman yayınlar, kütüphane ve sanat alanları diye cevaplamıştır. Sanal ortam, toplum ve kültür, her şey, doğa, malzeme, moda tasarımcılar, ekonomi, politika, müze, dünya ve hikâye panosu diğer cevaplardır.

Küreselleşen dünyada, kültür endüstrisi yayılımına sebep olan medya ve internet, sanatçıların ve tasarımcıların üretimlerinde kurumsal bir kimlik oluşturmaktadır. Bireyin yaşamını etkileyerek düşüncelerine yeni açılımlar ve öneriler getiren görsel kültür unsurlarının (Temizel, 2012: 143-145) sanatçı ve tasarımcının süzgecinden geçerek bilinçli şekilde değerlendirilmeleri, kaynak olarak tek tipliğe düşmeden daha özgün ve yaratıcı çalışmalara kaynaklık etmesi sağlanmalıdır.

İlham kaynağı bulmak ve bu kaynaklar üzerinden taslaklar çizerek bu kaynak üzerine araştırmalar yapmak moda tasarımcısının detaylara odaklanmasını sağlar. Çarpıcı renk kombinasyonları, zarif modeller, eski bir tablodan bir detay, mimari eserler, eski bir çini vazo, ilham panoları oluşturmak burada sayılamayacak kadar çok şey harika bir giysi konseptine dönüşebilmektedir (Tatham, Seaman, 2016: 20).

Tablo 11. Ders İçinde Moda Trendlerine Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
17	Önemli Buluyorum	"...yaptığı tasarımların gerçek bir tasarım olabilmesi için gündemi ve trendleri çok iyi takip etmesi gerekiyor..." (U. 21)
4	Önemsiz Buluyorum	"Trendleri takip eden öğrencinin yaratıcılığı ve içindeki özgün ruhu kaybetme tehlikesi olduğunu düşünüyorum..." (U. 9)
7	Fuarlar, Moda Şovları, Trend Seminerleri	"...fuvarları, moda şovlarını ve trend seminerlerini takip ediyor, öğrencileri yönlendiriyoruz..." (U. 7)
7	Sanal Ortam	"...konu kapsül koleksiyon hazırlamaksa style.com'a girerek araştırma yapabilir, sanal sitelerden tüyolar alabilirler..." (U. 11)
4	Toplumu Tanımak	"Fransa'da, Paris'te, İtalya'da moda çıkar ama ülkeler kendi süzgeçlerinden geçirerek alır...Hedef kitleni belirlemelisin, süzgecinden geçirip, en azından ufak detaylarla onu ülkenin gelenek göreneklerini de çok geriye itmeden, çok da öne çıkarmadan sunmalısın" (U. 18)
6	Genel Geçer Tazları, Stilleri Bilmek	"...özellikle genel geçer trendleri kastediyorum, her çıkan cat walku takip etmesine gerek yok ancak genel tarzları bilmesinin önemli olduğunu vurguluyorum..." (U. 11)
7	Trend Yaratmak	"...giyim ve moda sektörü çok hızlı dönüyor, trendlerin çok hızlı değişiyor; trendsetter olmak için öğrencilerin farklı düşünmeyi öğrenmeleri gerekiyor..." (U. 14)
3	Sürelı Yayınlar	"Sürelı yayınlardan ve moda dergilerinden faydalaniyorum." (U. 16)
3	Vitrin Takip Etmek	"Vitrin dolaşarak, sokaklarda gezerek kim ne yapıyor bunu takip ederek, hedef kitleyi incelemelerini istiyorum." (U. 17)

Uzmanlara ders içerisinde moda trendlerine yönelik görüşleri sorulduğunda 17 uzman önemli bulduğunu dile getirirken, 4 uzman önemsiz bulduğunu dile getirmiştir. 7 uzman trendler denilince fuarlar, moda şovlarından bahsederken, yine 7 uzman sanal ortam dan bahsetmiş, 7 uzman da öğrencilerin trend yaratabilir durumda olmaları gerektiğini önermiştir. 6 uzman öğrencilerin genel, geçer tarzları, stilleri bilmelerini önemserken, toplumu tanımak, süreli yayınlar, vitrin takip etmek, trend takibi deyince diğer bahsedilen durumlar olmuştur.

21. yüzyılda bilgi devrimi ile birlikte moda trendlerinin yayılım kanalları ve kişilerin moda hakkında bilgiye erişme yolları oldukça karmaşıklaşmıştır. Moda endüstrisine bu bilgiyi sağlayan iki büyük firma WGSN (World Global Style Network) ile WF (World Panel Fashion) isimli kurumlardır. İki yıl öncesinden renk tahminleri ve her ay 17 ürün kategorisinden 350'den fazla yeni rapor veren bu firmalar; satın alma kararlarını etkileyen kültürel etkiler, sokak modalarındaki güncel eğilimler, sektördeki yenilikler ve teknolojik gelişmeler; silüet, desen, renk, eskiz, stil detayları ve mağaza vitrinleri hakkında bilgi vermektedir (Kireççi, 2015: 59-61). Moda sektöründe Trendstop, Peclers, Li Edelkoort for Trend Union ve Promostyl gibi trend analizi yapan saygın renk otoritesi olan firmalar yayınlarında ağırlıklı CAD çalışmaları, renk sunumları, teknik çizimler ve el çizimi illüstrasyonlarla moda illüstratörleri ile çalışmaktadırlar (Hopkins, 2013: 102). Udale'ye göre trendler takip edilmeli ancak yaratıcılıkla birlikte kullanılmalı ve özgür düşünceyle yorumlanmalıdır (Udale, 2014: 127).

Değerlendirme yöntemleri sorulan uzmanların önemli bir kısmı oran-orantı, kompozisyon, özgünlük, renk, doku ve kumaş etkisi, araştırma yapma, sunum, farklılık ve yaratıcılık, kişisellik, giysi tekniği ve zaman planlama gibi kriterleri olup bunlara göre değerlendirme yaptıklarını söylemişlerdir. 13 uzman dosya değerlendirmesi ya da hızlı skeç ve quizlerle süreç değerlendirme yaptığını söylerken; 11 uzman sonuç değerlendirme yani sınav yaptığını dile getirmiştir. 14 uzman da ödev ve proje değerlendirdiklerini söylemişlerdir. 5 uzman portfolyo değerlendirirken, 4 uzman değerlendirmeler esnasında eleştiriden bahsetmiş, 2 uzman da bölümlerinde jüri değerlendirmesi yapılarak moda resmi dersinde not verildiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 12. Değerlendirme Yöntemine Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Alt Kategoriler	Örnek Görüşler
14	Kriterler	Oran-Orantı	"...oran-orantıya ve anatomiye dikkat ediyorum..." (U. 13)
		Kompozisyon	"Kompozisyon kurallarına uyulup uyulmadığına bakıyorum." (U. 13)
		Özgünlük	"Çizimin güvenilirliğine, özgünlüğe ve kişisel dokunuşa..." (U. 23)
		Renk, Doku ve Kumaş Etkisi	"...dokuları doğru anlamış ve artistik olarak anlatmış mı, deri, kapitone gibi kumaş türleri bakınca anlaşıyor mu?" (U. 11)
13	Süreç Değerlendirme	Araştırma Yapma	"Araştırma yapma, faydalanacağı konuyu bulup öğrenme..." (U. 21)
		Sunum	"...en etkili, çarpıcı, güzel sunumu oluşturacak..." (U. 11)
		Farklılık ve Yaratıcılık	"Farklı bir şey çizmelisin, farklı şeyler yapmalısın. Resim niye fotoğraftan gelişmiş? Fotoğraf var olani çeker, resimde yorum var"(U.3)
		Giysi Tekniği	"...pens, pile gibi model özellikleri, giyilip çıkarılması..." (U. 21)
11	Sonuç Değerlendirme	Kişisellik	"...kişisel çizim tarzı, kişisel dokunuş..." (U. 23)
		Dosya Değerlendirme	"...yapmış olduğu tüm çalışmalarını dosya olarak değerlendiriyorum, tüm bu çalışmaların ortalamasını alarak vizeye kadar olan çalışmalarını vize, finale kadar olan çalışmalarını da final notu olarak sisteme giriyorum." (U. 21)
		Hızlı Skeçler, Quiz	"Bir çizelgem var...verdiğim ödevi tamamlamış mı, doğru mu yapmış, uyarılarımı dikkate almış mı gibi notlarım oluyor." (U. 16)
			"Konuyu verip, değişkenlerini kısıtlayıp, çünkü piyasa öyle... yaş grubunu, mevsimi veya giysinin giyilme ortamını, türünü...bir konuda tasarım yapmalarını ve renklendirmelerini isterim." (U. 2)
14	Ödev ve Proje Değerlendirme		"...final sınavı yerine proje değerlendirmenin daha adil bir seçim olduğunu düşünüyorum..." (U. 7)
			"...çok çizim ve çok araştırma yapıyorlar, essey yazılması, powerpoint sunumu...esseyde anlatılanların görsellerle desteklenerek moodboard hazırlanması, illüstrasyonlar, kumaşlar, teknik çizimler...bu şekilde bitmiş bir portfolyo teslim alıyorum..." (U. 6)
			"Öğrenci hem kendi yaptığını görür hem de arkadaşının yaptığını, diğer arkadaşlarına yapılan eleştirileri de dinlediği için zeki bir öğrenci bundan her tür çıkarımı yapabilir kendi çalışmaları adına" (U. 2)
			"...sene sonuna kadar üzerinde konuşulan yarım, eksik veya düzeltilmesi gereken ne varsa toparlamaları için bir süre veriliyor, sonra bir jüri kurularak bir süreç değerlendirmesi yapılıyor..." (U. 16)
5	Portfolyo Değerlendirme		
4	Eleştiri		
2	Jüri Değerlendirmesi		

Sanat eğitiminin çok yönlü ve karmaşık yapısından dolayı ölçme ve değerlendirme konusu daima tartışma yaratan bir konu olmuştur. Ancak eğitim süresince hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığına veya ne derecede kazanıldığına dair mutlaka bir değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır (Tuna, 2005: 140). Değerlendirme sürecinde en önemli kazanım öğrencinin kendi kendisini değerlendirebilir duruma gelmesidir, böylece öğrenme görünür duruma gelmektedir (Kırışoğlu, 2009: 142). Öğrenciyi değerlendirmek adına öğrencinin yaratıcılığına, kendine güvenine zarar verecek tutumlardan kaçınılmalıdır. İfade hürriyeti, bağımsızlığını, merakını ve araştırmacılığını destekleyen beklentiler içinde olunmalı; altından kalkamayacağı kadar zor görevler verilmemeli, nota gereğinden fazla değer verilerek yüzeysel hedefler konulmamalı, haddinden fazla otoriter düşünce ile çözümler tek cevaba indirgenmemeli, öğrencinin farklı yollardan hedefe varışı desteklenmeli, öğrenci düşünmeye sevk edilerek yaratıcı proseslerin gelişmesi sağlanmalıdır (Arık, 1990: 90-93).

Moda Resmi (İllüstrasyonu) Dersi Alan Öğrencilerin Moda Resmi Dersine Yönelik Görüşlerine Dair Bulgular

Tablo 13. Kadın, Erkek ve Çocuk Moda Figürlerini Çizebilme Başarısına Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	n	Alt Kategoriler	Örnek Görüşler
30	Çizebiliyorum	12	Çizerken Zorlanıyorum	"Çizebiliyorum ancak her poz çizebilmek için canlı modele bakmam gerekiyor..." (Ö. 39)
				"İstedğim moda figürlerini çizebiliyorum ...zaman gerekiyor..." (Ö. 15)
20	Kadın Moda Figürü Çizebiliyorum	12	Kadın Moda Figürü Çizebiliyorum	"...hep kadın giyimi üzerinde duruldu, bilgisayarımın pozlar açarak belli duruşlara bakıp daha kolay çizebiliyorum..." (Ö. 26)
5	Erkek Moda Figürü Çizebiliyorum	20	Erkek Moda Figürü Çizebiliyorum	"Erkek giyimi sektöründe çok fazla açık var, moda okullarında özellikle erkek silüeti ve çizimleri üzerinde de durulması gerekiyor." (Ö. 32)
8	Çocuk Moda Figürü Çizebiliyorum	12	Çocuk Moda Figürü Çizebiliyorum	"...çocuk moda figürünün ayrıntıları olmadığı için daha kolay çizebiliyorum." (Ö. 39)
				"Çocuk konusunda üstünde durulmadığı için başarılı değilim." (Ö. 11)
22	Çizim Geçmişi			"...iki yıllık moda konfeksiyon okuduktan sonra dikey geçişle fakülteye geldim, yetenek sınavı ile alan bir okula kabul edildiğimden sınıf arkadaşlarıma yetişebilmek...derslerde yeterli olabilmek için okula paralel olarak 6 ay çizim kursuna gidip kendimi yetiştirdim..." (Ö. 29)
13	Figür Çizimi veya Başka Derslerin Katkısı			"...sürekli insan figürü çizdik, hocamız bol bol ev ödevleriyle bunu destekledi, her hafta canlı modelden çizimler yaptık ve anatomiyi iyice ezberledik, moda resmi dersimde çok büyük katkıları oldu (Ö. 13)
6	Ders İçeriği			"...bol bol figür çizimi yaptık, genellikle dersler birbirinin devamı niteliğinde, bir derste nasıl çizileceğini öğrenirken, diğer derste nasıl dikey dönüşeceğini, bir diğerinde kumaşların nasıl oluşacağını öğreniyoruz..." (Ö. 2)
5	Yetenek			"Yeteneği olmayan kişi de gelmemeli bence çünkü yapamaz. Bu yetenek işi, sevgi işi" (Ö. 8)
6	Hazır Figür (Silüet)			"...figürlerimi çizebiliyorum ancak daha marjinal duruşlar gerektiren figürlerde...figüre daha rahat ve doğru kıyafetler giydirebilmeyi öğrenmek adına hazır silüetleri tercih ediyorum." (Ö. 10)

Giysi modelinin kâğıt üzerinde sunulması için çizilen moda silüetleri artistik, akıcı, zarif ve çekici olmasının yanı sıra denge, hareket, ölçü-oran ve doğru bir duruşa da sahip olması gerekmektedir. Giysi modeli ancak dengeli, sağlam ve artistik bir moda silüeti üzerinde güzel gözükme (Baş, 2004: 32). İyi bir silüet (şablon), insan bedeninin proporsiyonlarına dayanmaktadır. Vücudun bölümleri arasındaki ilişkilere dikkat edilerek, soyutlama riski olmadan beden istenilen şekilde uzatılıp, bazen aşırı uçlara doğru abartılabilmektedir. Bu dönüşüm tasarımcının stil eğilimlerini yansıtmaktadır, ancak her durumda nihai bitmiş ürün aynı kalacak ve tanınabilecektir (Calderin, 2012: 44). Güzel sanatlarla karşılaştırıldığında moda çizimleri daha az gerçeklik gerektirmektedir, stilize edilmiş bir figür konseptine uyduğu sürece estetik kabul edilmekte ve sonsuz esneklik göstermektedir. Günümüzde ise moda figürleri ve illüstrasyonları daha önce görülmemiş bir çeşitliliğe ve farklılığa ulaşmıştır (Bryant, 2013: 33). Öğrencilerle yapılan görüşmelerdeki sonuçlara bakılırsa; öğrencilere kadın, erkek ve çocuk moda figürü çizibilme başarıları sorulduğunda 42 öğrenciden 30'u çizibildiğini ifade ederken; kadın moda figürünü daha kolay çizibildikleri, erkek ve çocuk moda figüründe ise genellikle zorlandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 14. Moda Figürü Üzerinde Giysi Tasarlayabilme Yeterliliğine Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
33	Tasarlayabiliyorum	"...silüetler üzerine istediğim formu ve hareketi vererek her silüete her kıyafeti giydirebiliyorum." (Ö. 10)
6	Giydirmede Zorlanıyorum	"...nasıl giydireceğim, üzerinde nasıl duracak bu konuda oldukça yetersiz olduğumu itiraf etmeliyim." (Ö. 33)
6	Hayali Canlandırma	"...hayal ettiğim bir birebir aynısını çizime aktarıırken hatalar veya uygun olmayan şeyler yapabiliyorum." (Ö. 36)
2	Renklendirmede Zorlanıyorum	"Vücudu bilmediğim için boyama kısmını oturtamıyorum, vücut hatlarını belli ederken yanlış yapıyorum." (Ö. 4)
5	Kumaş İfadesinde Zorlanıyorum	"Kumaşın düşüşü, pililer ve büzgüler gibi model özellikleri üzerinde çok fazla durulmadı." (Ö. 11)
6	Detaylandırmada Zorlanıyorum	"...kol oyuntusu nerede olacak, dikiş nereden geçecek bunları görmeden, dikmeden hayal edemiyorum." (Ö. 7)
6	Teknik Çizim, Proje ve Moda Tasarımı Derslerinin Katkısı	"Teknik çizim, kalıp ve moda atölyesi derslerinde bire bir giysi parçalarını ve beden üzerinde duruşunu gördüğümüz için giysileri giydirebiliyorum." (Ö. 41)

Bir moda tasarımı öğrencisi için moda çiziminde en önemli şey nihai hedefi olan zihninde tasarladığı giysi modelini kâğıda doğru bir şekilde, doğru yöntemlerle ve artistik olarak aktarmaktır. Kendi moda figürlerini de kullansa, hazır moda şablonlarını da tercih etse üzerine giydirdiği giysiler anlaşılır olup göze hitap etmelidir. Araştırmaya katılan öğrencilere moda figürleri üzerine giysi tasarlayarak giydirebilme yeterlilikleri sorulduğunda 42 öğrenciden 33'ü tasarlayıp giydirebildiklerini ifade ederken; 6 öğrenci giysi tasarlayıp bunu figür üzerine giydirmekte zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. 6 öğrenci giysileri detaylandırarak çizimde zorlandığını söylerken; diğer öğrenciler kumaş ifadesinde ve renklendirmede zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 15. Giysi Öğelerini ve Detaylarını Doğru Bir Biçimde İfade Edebilme Başarısına Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
31	İfade Edebiliyorum	"...yaka gelişi, pililerin, büzgülerin inişi, inerken kendine özgü kat kat düşüşü gibi pek çok model özelliği ve detayın üzerinde çok durduk..." (Ö. 14)
5	Rahatlıkla İfade Edemiyorum	"...bir yerden bakarak örnek olarak yapabiliyorum, ancak aklımdakini düşüncedekini yapamıyorum..." (Ö. 11)
12	Teknik Çizim Dersinin Katkısı	"...tüm detayları teknik çizimde öğreniyoruz ve oturtuyoruz daha sonra illüstrasyona geçiyoruz." (Ö. 29)
3	Kalıp ve Dikim Uygulama Dersinin Katkısı	"Daha önce çalıştığım minyatür kalıplar üzerinde, mesela kupun vücut üzerinde geçtiği yer gibi bu tür detayların kalıpla verilmesini bildiğim için bunu çizime aktarabiliyorum." (Ö. 4)
5	Bilgisayarda Tasarım	"Hem elle hem bilgisayarla yapabiliyorum...elle de bilgisayarla da yapılabilir, önemli olan teknikleri öğrenmek, sonra bilgisayarda çalışmak daha kolay." (Ö. 28)
5	Dikkat Etmeyorum	"Çok dikkat etmek istemiyorum. Kendi doğallığımdan. Modele ağırlık veriyorum teknikten ziyade...Ben daha sanatsal düşünüyorum..." (Ö. 18)

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde giysi öğelerini ve detaylarını doğru bir biçimde ifade edebilme becerileri sorulduğunda 42 öğrenciden 31'i ifade edebildiklerini söylemişlerdir. 15 öğrenci özellikle teknik çizim, kalıp gibi başka derslerin giysi öge ve detaylarını çizimde çok fazla katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Tablo 16. Tasarımlarını Giysi Türü, Model ve Kumaş Özelliğine Göre Görselleştirebilme Başarısı, Severe veya Zorlanarak Yaptığı Çalışmalar Üzerine Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
22	Görselleştirebiliyorum	"Moda resmi aldım ve bunun çok faydasını görüyorum, hala devam etmesini istiyorum ve rahatlıkla çizebiliyorum." (Ö. 14)
6	Görselleştirmekte Zorlanıyorum	"Kafamda düşündüğüm farklı, kâğıda döktüğüm farklı oluyor, hayalimdekini yansıtamadığım için çizimlerimi beğenmiyorum..." (Ö. 9)
20	Severe Yaptığım Çalışmalar	"Baştan sona moda resminde yaptığım tüm çalışmalardan zevk alıyorum, boyaları tanımak, figür çizmek, desenleri oluşturup, kıyafetleri detaylandırarak giydirmek, bana çok katkılar sağlıyor, temelimi iyi oturduğu için sıkıntı yaşamadan, geliştirerek, severe devam ettiriyorum." (Ö. 42)
26	Zorlanarak Yaptığım Çalışmalar	"Asıl zorlandığım şey bol giysiler, çizdiğimde darımsı gibi görünüyor, kimono tarzı kıyafetlerin kol oyuntusu ve drapeleri çok yerli yerinde olmuyor..." (Ö. 7)
3	Zorlanmadan Yaptıklarım	"Hazır giyim tarzı, etek, ceket gibi konularda yıllardır aşina olduğum için zorlanmıyorum." (Ö. 2)
36	Kumaş Özelliği	"Çok dökümlü kumaşlarda, kumaşın düşüşü ve büzgülerini ifade etmede çok zorlanıyorum." (Ö. 11)
2	Benzetmeye Çalışmıyorum	"Çizim yaparken benzetme kaygısı gütmüyorum, orada hangi kumaş kullanılacaksa yanına yazarak belirtiyorum." (Ö. 3)
3	Teknik Çizim veya Diğer Derslerin Katkısı	"Teknik çizimde ceket, pantolon, bluz, tişört gibi giysi cinslerinin tek tek detaylarını aldığımız için çizimle yeteneğine sahibiz." (Ö. 30)

Öğrencilere tasarımlarını giysi türü, model ve kumaş özelliğine göre görselleştirebilme başarıları, severe ya da zorlanarak yaptıkları çalışmalar üzerine görüşleri sorulduğunda 42 öğrenciden 22 öğrenci genellikle görselleştirebildiklerini dile getirirken; 6 öğrenci tamamen zorlandıklarını ifade etmişlerdir. 36 öğrenci kumaş özelliklerinden bahsetmiştir. Özellikle kumaş türlerini ifade edebilmeyi merak etmeleri dikkat çekicidir. Zorlanılan konuların başında drapeli, dökümlü kumaş ifadesi gerektiren, bol dökümlü giysiler gelmektedir, öğrenciler dar kıyafetleri daha rahat görselleştirebilirken, bol giysilerin bolluklarını döküm ve düşüşlerini, kıvrım ve kırışıklıklarını vermede oldukça zorlandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 17. Tasarımlarını Renk, Doku ve Desen Özelliklerine Göre Renklendirebilme, Kullandığı Teknikler Üzerine Görüşler Teması

n	Kategoriler	n	Alt Kategoriler	Örnek Görüşler
31	Renklendirme	7	Renklendirmede Çok İyiyim	"...renkleri karıştırarak boyama yapmaktan zevk alıyorum, ışık-gölgeden kaynaklanan farklılıkları renge başka renkler katarak yansıtmayı seviyorum..." (Ö. 32)
		7	Renklendirmede Çok Kötüyüm	"...uyum konusunda sıkıntılar yaşıyorum ve bu sıkıntı boyadan boyaya değişiyor..." (Ö. 17)
33	Doku	4	Dokuyu Rahatlıkla Verebiliyorum	"...liseden bu yana sürekli yaptığımız için kolaylıkla çalışabiliyorum ancak elin soğumaması için sürekli yapmak gerekiyor..." (Ö. 18)
		16	Dokuyu Vermekte Zorlanıyorum	"...genel anlamda kumaş ve doku çalışmaları sınıfta yapılmadı, doku, desen ve renk üzerinde yeterince durulmadı..." (Ö. 8)
31	Desen	10	Desen Verebiliyorum	"...rahatlıkla kumaş deseni çalışabiliyorum, kumaşa desen yapmaktan çok hoşlanıyorum..." (Ö. 15)
		8	Desende Zorlanıyorum	"...deseni çizsem bile elbiseye giydirdiğimde kol, bacak gibi dönüşlerde, çizimin ve desenin nasıl döneceği, pileli bir etekse desenin nasıl duracağı konusunda zorlanıyorum..." (Ö. 11)
21	Suluboya Tekniği			"...Kontrol edilip edilememesi çok belirgin olmayınca, herkesin yapmaya cesaret edemeyeceği bir platform oluyor, onda uzmanlaşınca insanlar saygı duyuyor. Çünkü su anlık bir şey olduğu için, kuruyor, tutuyor, tutmuyor, akıyor. Yaptığım hataları lehime çevirmeye çalıştım. Hataları manipüle ettim. Bir şeyi yanlış çiziyorsam onu o doğrultuda geliştirmeye çalışmışımdır..." (Ö. 25)
24	Kuru/Kuru Sulu Boya Tekniği			"...genellikle kullanımı ve ulaşılması kolay, tonlamalar da kolay yapabildiği için çok kullanıyorum..." (Ö. 41)
8	Guaj Tekniği			"...kuru boya kullanmayı pek sevmiyorum, verdiği görüntüyü yeterli bulmuyorum..." (Ö. 37)
				"...kaftan tarzı sert kumaşlarda guaj boya kullanıyorum..." (Ö. 1)
19	Marker Tekniği			"...hiç guaj tekniği ile çalışmadık..." (Ö. 16)
				"...sulandırılabilen markerlar daha kolay ancak her rengini almak maddi olarak biraz sıkıntı..." (Ö. 16)
13	Karışık Teknikler			"Markerın keskin çizgilerini sevmiyorum, suluboyanın akışkan tarzını seviyorum, markerla zorlanırken suluboyada istediğimi veriyorum." (Ö. 8)
12	Bilgisayar			"...kolaj hiç kullanmadım, marker ve suluboya, marker ve kuru boya ya da pastel sulu boya karıştırarak çalışıyorum." (Ö. 18)
				"...öncelikle elde çalışıyorum sonra taratıp bilgisayara aktararak, renklerinde oynama yapıp, daha güzel hale getiriyorum." (Ö. 12)
				"Photoshop ve Illustratore dair çok şey öğrendik, Illustratörü çalışmalarda daha faydalı buluyorum." (Ö. 4)
7	Ders İçeriği			"Kutucuk kutucuk kot kumaş, yanına karakalem çalışması gibi denemeler yapıyoruz, daha parlak görünmesi için derilerin üzerine parlacık oje sürüyoruz, satenlerin üzerine beyaz kalemle geçip, sedefli kalemle parlaklık verip, kotlarda iğne uçlu kalemle eskitme yapıyoruz." (Ö. 32)
5	Kaynak Kullanımı			"Youtube'u çok faydalı buluyorum." (Ö. 4)
				"Sınırsız kaynak her şey yapılabilmesine olanak sağlıyor, her şeyin örneği çok fazla, moda resmiyle ilgili olduktan sonra her şey mümkün." (Ö. 25)
4	Temel Sanat Eğitimi Dersinin Katkısı			"Dokuma, doku gibi şeyleri temel sanat eğitimi dersinde gördük, küçük kalemlerin içerisinde kumaş örneği koyarak devamını birebir kumaşa sadık kalarak boyadık". (Ö. 2)

Herhangi bir ürünü, eseri ortaya çıkartmak için kullanılan tüm araç gereç ve yapım metotlarının tümüne teknik denilmektedir. Her sanatın ve tasarım biçiminin kendine özgü bir yapım sistemi ve tekniği bulunmaktadır. Eğitimle öğrenilir, kişisel olarak geliştirilerek ben'e ait karaktere ulaştırılmaktadırlar (Atalayer, 1994: 20). Moda resmi için sınırsız üslup ve araç kullanılabilir. Her illüstratör ya da tasarımcı en çok kullanmayı sevdiği aracı ve yöntemi keşfedecek, zamanla tarzı oturacaktır. Malzeme seçimi sanatçının kişisel tercihlerine, rahatlık seviyesine ve malzeme kullanımına bağlı olarak değişmektedir. Ancak buna rağmen kıyafetin kendine özgü havası, rengi ve kumaş özelliği malzeme seçiminde önem taşımaktadır. Örneğin geleneksel yaklaşımda suluboyanın romantik havası akşam giysilerinde ve düğün kıyafetlerinde tercih edilmektedir (Kiper, 2014: 132).

Yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin en çok kuruboya tekniğini kolaylıkla ve yaygın olarak kullandıkları, suluboya tekniğinde biraz daha zorlandıkları, en çok kumaş desenlerinde daha çok zevkle çalıştıklarını ancak kumaş dokusunda zorlandıkları belirlenmiştir. Tasarımlarını renk, doku ve desen özelliklerine göre renklendirebilme başarıları ve kullandıkları teknikler sorulduğunda, genel olarak hepsinin renklendirme ve boyutlandırma konusuna çok ilgili oldukları belirlenmiştir. Dikkat çekici bir şekilde öğrencilerin çoğunun giysi üzerinde doku kullanamamaları bile, öğrenmek için meraklı oldukları gözlenmiştir. Yine 31 öğrenci giysi üzerinde desen vermeden bahsederken, bu konuda da oldukça meraklı oldukları gözlenmiştir. Özellikle desenin kumaş üzerinde dönüş ve kıvrılma yerlerinde zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Doku verme de öğrencilerin diğer bir ilgi alanı olarak ortaya çıkmıştır. Kullandıkları tekniklerden bahseden öğrenciler kuruboya, suluboya, marker, guaj ve karışık teknikleri çalışmalarında kullandıklarını dile getirirken ders içeriğinin bu konuda daha detaylı olmasını istemişlerdir.

Tablo 18. Kavramsal ve Avantgarde Tasarım Yapma Üzerine Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
28	Evet Yapıyorum	"İstemesem de tarzım avangarda kayıyor, Alexander Mc Queen çok ilgimi çekiyor." (Ö. 41)
14	Hayır Yapmıyorum/ Yapamıyorum	"Böyle tasarımlar istendiğinde yapamayacağımı düşünerek sadeleştirme yönüne gidiyorum, etkiyi kumaşa veremeyeceğimi düşündüğüm için uçuk şeyler yapamıyorum." (Ö. 6)
10	Bölüm Derslerimiz İçinde Yapılıyor	"Projelerde herkesin düşünebileceği, vücuda oturan modeller yerine, vücuda oturmayan formlarda, hayal gücümüzü zorlayan yetenek çalışmaları yapmamız isteniyor." (Ö. 1)
10	Ele Alınan Temalar	"İnsanlardaki his ve değer kaybını ele alarak çalıştım...toplumsal olaylara biraz daha yer verdim. İnsanlardaki düşünce yapısını kırmaya çalıştım. İnsanlar...büyük olaylar karşısında hissiz kalmaya başladı...çalışmalarda beyaz renk kullandım ki insanların algısına düşen o gölgeyi verebilsin. Köşeleri kullandım ki bununla insanların artık kendinden uzaklaştırmak istediğini ve tamamen bir köşeye çekildiğini yansıtmaya çalıştım" (Ö. 10)
5	Sıradışı Alışılmadık Formlar	"...deneyisel tasarımlar oluyor, kimsenin anlayamadığı iki tane ek parçalı olan bir kol kalıbı çıkartıp, cd kırıkları döşedikten sonra kimse akıl erdiremezken o kolu bedene taktım." (Ö. 30)
7	Konuyu Ele Alış	"Bu tarz çalışmalar genelde biraz karışık, algıyı çok fazla ön plana koyarak, daha çok duygu ve hisler üzerinden gidiyorum, kendime ait bir çizgide tamamen bütünü vermeyerek gözün onu tamamlamasını bekliyorum." (Ö. 10)

Giysiler nesnelerin geçtiği yolu takip ederek işlevlerinin temel özelliğini kaybettiklerinde düşünceye dayanak oluşturabilmek için tasarlanıp giydirilmeye başladılar (Givry, 1998-1999: 19). Kavramsal modanın kökenleri özellikle Rei Kawakubo (Commes des Garçons), Yohji Yamamoto, Issey Miyake gibi Japon tasarımcılara dayanmaktadır. (Loscialpo, 2011: 15). Türk asıllı tasarımcı Hüseyin Çağlayan, mimari, bilim, felsefe ve teknolojiye yararlandığı çalışmalarına göçmenlik ve kültürel kimlik gibi alanlardaki fikirlerini yansıtan sıra dışı özgün yaklaşımıyla yenilikçi koleksiyon ve projeleriyle moda tasarımı ve çağdaş sanat arasındaki sınırları yok etmiştir (İMSM, 2010: 7). Yeni kesim ve yapı teknikleri yaratan yapı-sözcümcü bu tasarımcılar en merak uyandırıcı ve provakatif modayı üretmeye devam ederken; Hüseyin Çağlayan, Helmut Lang gibi tasarımcılar trendlere meydan okuyan, soyut ve boyun eğmez tasarımlar üretmeye devam etmektedirler (Renfrew, Renfrew, 2014: 56). Avantgard, normal olanı parçalara bölen ya da tümünden reddeden yaratıcılık deneyidir. Öncü olma, lider olma anlamlarına gelmektedir ve zamanının en gelişmiş, ilerici ve deneyisel moda akımları ve tasarımları için kullanılmaktadır. Endüstriyi durgunluktan kurtaran, genellikle podyumlarda sergilenen avantgard tasarımlar perakende dükkanlarında giyilebilir ve satılabilir olma anlamında yumuşatılarak tüketiciye sunulmaktadır (Ambrose, Harris, 2012: 30).

Kavramsal ve avantgard tasarımlar yapıp yapmadıkları sorulduğunda ise; 28 öğrenci yaptığını belirtirken, 14 öğrencide yapmadığını ya da yapamadığını bildirmiştir. 10 öğrenci diğer bölüm dersleri içerisinde yaptıklarını söylerken; diğer öğrenciler de ele aldıkları temalardan ve yarattıkları sıradışı formlardan bahsetmişlerdir.

Tablo 19. Kendisine Ait Geliştirmiş Olduğu İllüstratif Bir Tarzın Olup Olmadığına Yönelik Görüşler Teması

N	Kategoriler	Örnek Görüşler
27	Kendime Ait Bir Tarzım Var	"Kişisel tarzım oluştu, Türkiye'de buna değer verilirse de yurtdışında veriliyor, hiçbir zaman kopya çalışılmaması gerekiyor, aklımdakileri günlük kağıda hızla aktarıyorum ve bu şekilde elimi geliştirdim, portfolyoma da bunu yansıttım." (Ö. 1)
19	Figürüme Kimlik, Karakteristik Özellikler Katıyorum	"Boyaları birbirine karıştırmıyorum, renkleri daha net, tüpten çıktığı gibi kullanıyorum, renklerim temiz, yüzlerin gerçekçi olmasına dikkat edip, portreye acayip önem veriyorum, figür tasarımımda kaşların ve gözlerin belirgin olduğu bir moda figürü çiziyorum." (Ö. 18)
10	Kendime Has Tasarımlar Yapıyorum	"Volanlı dökümlü parçalar eklemekten kendime engel olamıyorum... püsküllerden, volanlardan ve göz alıcı şeylerden vazgeçemiyorum, çizimim hemen fark ediliyor." (Ö. 15)
13	Kendime Ait Bir Tarzım Yok	"...figürlerimi kendim çizemediğim için kişisel bir tarz da geliştiremedim..." (Ö. 3)
4	Diğer Derslerde Geliştirdim	"Moda resmi dersi çok yararlı olmadı bizim için, diğer derslerle bunu başardım." (Ö. 5)

Öğrencinin çizgisinin adeta imzası gibi kendisine özgü bir karakteri olmalıdır. Öğrenci doğal eğilimini ve kişisel özelliklerini yansıtabileceği çizgi tarzını çok çalışarak geliştirmeli; belli bir stil üzerinde zorlanmamalı, özgürlüğü kısıtlanmamalıdır (Türker, 2011: 155). Yaratıcılık, sezgi, duygu ve enerji içeren moda illüstrasyonu tasarımcıya kendi kişiliğini ve karakterini çizime yansıtabilmesi için sanatsal bir özgürlük sağlamaktadır (Szkutnicka, 2012: 10). Araştırmaya katılan öğrencilere kendilerine ait geliştirmiş oldukları illüstratif bir tarz olup olmadığına dair soru sorulduğunda moda resmi çiziminde 42 öğrenciden 27'si kendine ait bir tarzının olduğunu söylerken, 13'ü kendine ait bir tarzının olmadığını ifade etmiştir. 19 öğrenci tarzlarını figürüne kimlik ve karakteristik özellikler katarak yansıttıklarını belirtirken; 10 öğrenci kendine has tasarımlar yaptıklarını dile getirmiştir.

Tablo 20. Moda Resmi Dersinden Beklentilerine Yönelik Görüşler Teması

N	Kategoriler	Örnek Görüşler
14	Beklentilerimi Karşıladı	"...başka çizim dersleri de aldık ancak bunların içinden en faydalı olanı moda resmi dersi idi, bildiğimi zannettiğim ama bilmediğim çoğu şeyi bu derste öğrendim." (Ö. 16)
16	Beklentilerimi Karşılayamadı	"Dersin hocası bizimle tek tek ilgilenemedi, bir kişiye bakarken diğerine bakamadı, hatalarımızı sormak istediğimizde bize kalabalıktan yetişemedi ve soramadık. Dersin hocası çok az da olsa, birebir ilgilenebilse hatalarımı daha net görebilecektim, ancak müdahale edilmeyince hatalarıma yeni hatalar katarak devam ettim." (Ö. 6)
27	Ders Süreci Daha Uzun Olmalıydı	"Dersi çok sevdik, oldukça fazla keyif aldım, çok verimli geçip, çok şey öğrendim, deneyim kazandım ancak bana ve arkadaşlarıma yeterli olmadı... Ara verilmeden her dönem moda resmi olmasının gerektiğini düşünüyorum." (Ö. 42)
16	Derste İşlenen Konular	"Sulu boya, kuru boya, portre illüstrasyonları, ayakkabı, giysi illüstrasyonları yaptık, elimizi rahatlatmak için ünlü tasarımcılara bakarak, kendimize özgü şeyler tasarladık, çok hızlı ve akıcı çalışmalar, dersin hocası yavaş çalışmayı kırmaya çalıştı..." (Ö. 1)
10	Dersin Öğretim Elemanı	"Dersin ilk hocası giysi bilmiyordu, bu yüzden sorun yaşadık, ancak ikinci yıl ders hocasının değişmesiyle birlikte fark oluştu, bizimde fikirlerimiz alınarak, sabit bir şekilde kalmadan ilerledik, herkes kendine özgü çalıştı ve farklı işlenen konular da bizi geliştirdi." (Ö. 13)
15	Beklentiler	"...ilham gelmesini beklemeden her koşulda tasarım yapabilmeyi başarıp, her zaman farklı bir fikre sahip olmayı beklerdim, tasarım sürecinin, tasarım ilkelerinin anlatıldığı, tasarım problemlerinin nasıl çözüleceğini gördüğüm bir ders olmasını isterdim." (Ö. 36)
8	İnsan Vücudunu Tanıma, Kendi Figürümüzü Çizebilme	"Canlı model üzerinden bakarak çizim yapılır, en azından birinci dönem figür ağırlıklı bir ders yapılması gerekiyordu." (Ö. 5) "En azından kemik nerede, kas nerede, anatomi bilgisi verilebilirdi, vücuttaki oran orantıyı kurduktan sonra kıyafet tasarlayıp giydirmek daha kolay olurdu." (Ö. 4)
12	Giysi Giydirme ve Tasarım	"Öncelikle genel teknikler öğretilbilirdi, çizim teknikleri, pili, nervür nasıl verilir, nasıl yapılır bunları bilmek istiyordum, öğretilmediği için kendim deneye deneye bulmak durumunda kalıyorum, bol bir şeyin dökümünün nasıl verileceği, gölgelendirmelerin nasıl yapılacağı, ışığın nereye koyulacağı bunların hep öğretilmesi gerekiyordu." (Ö. 33)
17	Görselleştirme ve Renklendirme Teknikleri	"Kumaş dokuları öğretilmeliydi, derste öğrenemedik kendi kendimize çözmeye çalıştık. Farklı boyaların kullanım teknikleri gösterilmeliydi, örneğin kadife dokusu verilecekse hangi boyayla daha iyi olur, küçük ayrıntılara girerek teknikleri bilmek isterdim." (Ö. 37)
3	Etkinlikler Yapılmalıydı	"Sergiler yapılarak öğrenciler biraz daha heveslendirilebilir, motivasyon artırılabilirdi." (Ö. 9)

Derste verilen bilgi ve becerilerin en önemli geri dönüşü ders sürecinden sonra öğrencilerin ders hakkındaki görüşleridir. Bu görüşler dersin istenen hedeflere ulaşip ulaşamamasını sorgulamaktadır. Bu nedenle moda resmi dersini almış öğrencilerle ders sürecinin sonunda yapılan görüşme ile öğrencilerin moda resmi dersinden beklentileri ve bu beklentilerini karşılayıp karşılayamama durumları ve nedenleri sorulmuş, öğrencilerin olmasını istediği eksiklikler ve ihtiyaçlar belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşme yapılan 42 öğrenciden 14'ü moda resmi dersinin beklentilerini karşıladığını ifade ederken; 16'sı beklentilerinin karşılanmadığını ifade etmiştir. 27 öğrenci dersin süresini kısa bulmuştur, bunlardan bazıları ders saatinin daha uzun olması gerektiğini, bazıları daha fazla dönem verilmesi gerektiğini, bazıları da her dönem olması gerektiğini önermişlerdir. Özellikle moda resmi dersinin sabahdan akşama kadar olup, dersin daha rahat ve geniş işlenmesi gerektiğini söylemişler, bazıları dersin öğretim elemanından

bahsetmiştir, bunlardan bazıları çok memnun olduklarını bazıları da çok ilgisiz ya da alan dışı olduğu için bilgisiz bulduklarını dile getirmişlerdir. 15 öğrenci beklentilerini anlatırken; 17 öğrenci görselleştirme ve renklendirme teknikleri, 12 öğrenci giysi giydirmeye ve tasarım, 8 öğrenci insan vücudunu tanıma ve kendi figürünü çizibilmenin üzerinde durulması gerektiğini söylemiş, 3 öğrenci de etkinlikler de yapılmalıydı demiştir. Pek çok öğrenci dersle ilgili beklentilerini bildirirken, özellikle haftalık ders saatinin artırılması hususundaki beklentilerin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin dersi, dersin uzmanı kişiler tarafından yürütülmesini istedikleri, bu dersle birlikte en azından kendi figürlerini çizerek tasarımlarını çarpıcı bir şekilde sunabilecek kadar bir eğitim almak istedikleri, özellikle giysi giydirmeye, tasarım, görselleştirme ve renklendirme teknikleri üzerinde daha çok durulmasını istedikleri görülmüştür.

Tablo 21. Moda Resmi Dersi İçin Okulda ve Okul Dışında Ayrılan Zamana Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
12	Çok Az Zaman Ayırdım/Ayrılabildim	"Diğer dersler daha önemli bir konuma geldiği için ve diğer dersleri yetiştirebilmek adına çok fazla zaman ayıramadım, bu yüzden elim soğudu ve artık resim yapmak istemiyorum, aslında her gece çalışmak gerekiyordu." (Ö. 18)
8	Haftada Bir İki Günümü Ayırıyorum	"Ödevlerin dışında çok zaman ayıramasam da özellikle tüm hafta sonunu ayırmaya çalışıyorum." (Ö. 14)
7	Haftada Çoğu Günümü Ayırıyorum	"Hayatımı buna ayırdım diyebilirim. Çok fazla eskiz yapıyor ki aralarından seçilebilsin, öyle olunca da çok mesai harcanması gerekiyor, haftada en az üç dört günümü ayırıyorum." (Ö. 29)
5	Sıklıkla Zaman Ayırıyorum	"Benim zaten sürekli çantamda bir kâğıt kalem illaki olur. Canım sıkıldığı zaman da kulaklığımı takarım müziğimi açarım. Illaki çizerim bir şeyler. O an aklıma bir şey gelir. Onu direk çizerim. Yanına not düşerim. Şu kumaştan olabilir gibisinden. Sıklıkla yaparım ben bunu" (Ö. 1)
10	Diğer Derslerde de Çizim Yaptığım İçin Sürekli Çiziyorum	"Okula ilk girdiğimizde bıkıp usanana kadar çizdik, yeteneğimiz tükenircesine ödev çizimi yaptık, ellerimiz ağrıdı, hayal gücümüzü tükettik, sürekli çizim yaptık, şu anda da eskiz çizmeyi, skeç yapmayı çok seviyorum, diğer derslerle birlikte sürekli çizim yapmaya devam ediyorum." (Ö. 25)

Araştırmada 42 öğrenciye moda resmi dersi için okulda ve okul dışında ne kadar zaman ayırdıkları sorulmuş, 42 öğrenciden 12'si çok az zaman ayırdığını veya ayırdığını söylerken, 8 öğrenci haftada bir-iki gün, 7 öğrenci haftanın çoğu gününü, 5 öğrenci sıklıkla çizim yaptığını belirtirken 10 öğrenci de diğer derslerde de çizim yaptıkları için sürekli çizdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 22. Dersin Mesleki Hedeflerine Ulaşmalarındaki Rolüne Yönelik Görüşler Teması

n	Kategoriler	Örnek Görüşler
36	Önemli Buluyorum	"Çizmeden tasarımcı olunamaz, insanın vücudunu bilmeden, onun üstüne kıyafet giydiremeden tasarımcı olunamaz. Kıyafetin beden üzerindeki duruşu, vücudun form ve şeklini iyi bilmek gerekiyor." (Ö. 32) "Tasarım yaparken kendimizi aştık, zorladık, moda resmi dersi kesinlikle önemli ve ileride iyi bir tasarımcı olup, değişik şeyler yapabileceğiz..." (Ö. 34)
2	Önemsiz Buluyorum	"Çizim yapmama gerek kalmadan modelleri kalıpla çözebilirim, dikişin de etkisi var bu nedenle çizime çok önem vermiyorum." (Ö. 4)
1	Yurtdışında Önemli	"Yurtdışında eğitim görmeyi düşünüyorum. Onlarda illüstratör diye bir kavram var...çok ünlü bir tasarımcı kendi illüstrasyonlarını yapmıyorsa, işlerini ona veriyor. Bizde henüz illüstratör kavramı bile yok. Yüksek lisans veya doktora programlarında ya da kısa süreli sertifika programı da olabilir...Onlar tek bir markaya bağlı değiller. Tasarımcılar gelip onlarla anlaşıyorlar" (Ö. 26)
2	İfade Edebilecek Kadar Çizebilmeliyim	"İleride bir marka kurduğumda, birisi bir model istediğinde bir tasarımcı olarak ilkokul çocuğu gibi çizmek istemiyorum, o kişinin yanında hayal ettiğimi çok kısa bir zamanda çizmek istiyorum, kendimi ifade edebilecek kadar çizmek istiyorum." (Ö. 1)
21	Görsellik Görselleştirme Çok Önemli	"Çizimler ne kadar güzel olursa olsun, görsellik, dikkat çekicilik daha önemli, tasarlanan güzel olabilir ancak bunu göstermek için bir alt yapı gerekli, buna da şov deniyor." (Ö. 22)
20	İş Bulmada Önemli	"En önemli derslerimizden, tasarım boyutunu ayrı, hayal gücünü ayrı çalıştırıyor, bir firmaya gittiğimizde bizden isteneni iki dakikada doğru bir şekilde çizmemiz gerekiyor, kendisini modacı olarak addedenler dahi doğru düzgün çizim yapamıyor, ancak bunu öğrenmemiz bize büyük bir artı kazandıracak." (Ö. 31)
5	Çizim, Kalıp, Dikiş Birlikte Olmalı	"Üniversiteye geldikten sonra detayları daha iyi gördüm, hangisi dikilir, hangisi dikilemez bunları tartmaya başladım, çizim yaparken dikilebilir mi, üretilebilir mi, uygulanabilir mi hep bunları sorgulayarak çalıştım ve moda resmi eğitimi bana çok şey kattığı, neresinde pens olacak, neresi dikişli, nasıl giyilip çıkarılacak bunları bilince daha iyi tasarımlar çıkardım, üretim odaklı tasarımlar yapabiliyorum." (Ö. 23)
4	Hız Kazanmak İçin Gerekli	"Moda resmi dersi beni hızlandırdı kafamdaki çizimi hızlıca aktararak zamandan kazanıyorum." (Ö. 7)

Endüstriyel rekabet ortamında, teknolojik alandaki gelişmeler, endüstriye hizmet etme, sanatsal ürünlere ve yaratıcı güce duyulan ihtiyaca paralel olarak sanat eğitimine olan gereksinim de artmıştır. Sanat eğitimi, insan bilincinin yaratıcı becerilerini özgür kılması açısından her gün biraz daha fazla önemi ve değeri anlaşılmaktadır (Erbay, 1997: 1).

Moda eğitimi alan öğrenciler, bu dersi değerlendirmeler, yarışmalar ve mülakatlarda portfolyolarında kendilerini

anlatmak adına derste hazırladıkları tasarım çizimlerine ve sunum çalışmalarına güvenmekte (Ireland, 2000: 4).

Öğrenciler kariyerlerini ister bir moda tasarımcısı olarak ya da ister bir moda illüstratörü olarak belirlesinler; her ikisinde de unutulmaması gereken nokta fikirlerini moda resmi yoluyla iyi bir şekilde ifade edebilecekleridir (Kumagai, 1988: 6). Hayalindeki kurgu ve tasviri anlatmak isteyen öğrenci ya da tasarımcı daima bu verileri görsel bir anlatım aracıyla birleştirerek sunmak zorundadır. Zihnindekileri kâğıda veya bilgisayara aktarabilen kişi tasarımın ürün haline getirilmesindeki en önemli ve ilk adımı atmış olur. Bundan sonraki aşamalarda hayalden görsele geçen tasarım fikrinin hayata geçirilmesi ve üretime dökülmesi kalır. Teknik çizimle en doğru biçimde anlatılmak amaçlanırken artistik çizimle de tasarımın ruhu ifade edilir. Hayalindeki tasarımı görünür bir hale getirirken kullanacağı çizim, renklendirme ve boyutlandırma tekniklerinin temelini öğretildiği moda resmi dersinin mesleki hedeflerine ulaşmadaki rolü sorulan öğrenciler farklı yanıtlar vermişlerdir. Öğrencilere öncelikle moda resmi dersini önemli bulup bulmamaya yönelik sorulan soruda 42 öğrenciden çok büyük bir kısmı, 36'sı bu dersi mesleki hedefleri açısından gerekli bulunduğunu bildirmiştir. 21 öğrenci görselleştirmenin çok önemli olduğunu dile getirirken, 20 öğrenci iş bulmada moda resmi dersinin katkılarının onlara kolaylık sağlayacağına inanmaktadır. Sadece 2 öğrenci alanları açısından moda resmi dersini gereksiz bulduklarını söylemişler, kalıpla çezebileceklerini çizim yapmaya gerek duymadıklarını ifade etmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Günümüzde popüler ve yaygın bir eğitim biçimine dönüşen moda ve tekstil tasarımı eğitiminde figür/desen çizimi, temel sanat/tasarım eğitimi, renk, teknik resim, sanat tarihi, tasarım ilke ve yöntemleri, tasarıma giriş, estetik, çağdaş sanat akımları, artistik çizim, moda çizimi, moda illüstrasyonu gibi sanat eğitimi dersleri bulunmaktadır. Tasarımcıya şekil ve yön veren bu sanat/tasarım eğitimi derslerinden en önemlilerinden birisi de moda resmi dersidir. Mesleki bir resim dersi olan, moda resmi dersinin temelleri, öğrencinin daha önce alacağı desen/figür çizimi ve temel sanat/tasarım eğitimi derslerine sıkıca bağlıdır. Zihinsel, duyuşsal ve psikomotor anlamda hem sanatsal hem de mesleki olarak eğitim gördüğü bu derste tasarımcı aday estetik bakış açısı kazanmakta, yeni form ve biçimler üretmekte, hayalindeki tasarım fikrini görsel olarak aktarabilmekte ve giysi tasarımı yapacağı bedeni tanıyarak hem bedeni çizebilmekte hem de bedene giydireceği giysiyi çizebilmektedir. Çok yönlü bir eğitimin verildiği bu dersin önemi moda ve tekstil tasarımı programı için tartışmasız bir konumdadır.

Temelde el ile çizim hala pek çok alanda geçerliliğini korumaktadır. Giyim ve moda sektöründe bilgisayar imkanlarının ve farklı programların gelişmesiyle birlikte elde yapılan moda çizimleri her ne kadar kenara bırakılmış gibi görünse de gerçekte tamamen bırakılmış olduğu doğru değildir. Hatta el ile çizimi bilmeyen, hayalindeki tasarımı, ışık-gölge, kompozisyon ve diğer tasarım ilke ve elemanlarına göre iki boyutlu düzleme somut olarak aktaramayan kişi, bunu bilgisayar programlarıyla da gerçekleştirememektedir. Gerçekleştirse bile hatalı, eksik, sakat, gerçeklerden uzak, zevksiz ve uyumsuz olabilmektedir. İngiltere'nin, Avrupa'nın ve Amerika'nın pek çok saygın moda tasarımı okullarında hala el ile çizim yapmak tüm moda tasarımı programının alt yapısını oluşturmaktadır. Aydoğan (2018: 228) da diğer tasarım alanlarında olduğu gibi moda tasarımı da el çiziminin ana temel olduğunu aktarmaktadır. Özellikle moda sektöründe hem bilgisayarlı çizimin temelini vermekte hem de bilgisayarın bulunmadığı ortam ve işletmelerde herhangi bir yerde de kolaylıkla fikir alışverişi sağlanan evrensel bir dildir. Ayrıca el çizimi hiçbir bilgisayar ya da cihaz yoluyla yapılan çizim ile karşılaştırılamayacak şekilde biricik, tekil ve eşsizdir. Reklamcılıktan matbaacılığa, editörlükten moda bloglarına, üretimden moda dergilerine dek uzanan geniş bir etki alanına sahiptir.

Elias ve Purcell (2004), yirminci yüzyılın en başarılı tasarımcılarından bir kısmı resmi olarak çok az eğitim görmüş ya da hiç eğitim görmemiş olsalar bile, günümüzde bu alanda çok az kişi hazırlıklı olmadan başarılı olabilmektedir, demektedirler. En az sanat fakültesi mezunu olmadan moda endüstrisine girmek oldukça zor gözükmektedir. Yapılan araştırmalar mezunların eğitim almayan kişilere göre %20 ile %30 arasında daha fazla kazandıklarını göstermektedir.

Bu eğitim sistemi içerisindeki moda çizimi eğitimi barındıran moda resmi dersi, moda sektöründeki pek çok alanda iş bulabilmekle ilgili ciddi avantajlar sağlarken, kendisi başlı başına bir iş alanı olarak da karşımıza çıkmaktadır. İllüstrasyon eğitimi alıp başarılı olan tasarımcılar, bireysel ya da kurumsal tasarım firmalarında, fabrikaların tasarım departmanlarında, tasarımcı veya stilist olarak; trend firmalarında trend setter olarak; bir markaya bağlı ya da serbest moda illüstratörü olarak, reklam ve yayın sektöründe ve daha pek çok alanda rahatlıkla iş bulabilmektedirler.

Tüm bu yönlerden etraflıca incelendiğinde moda resmi dersi, moda tasarımı programının temel bel kemiğini oluşturan ve ciddiyetle işlenip ele alınması gereken derslerden bir tanesidir. Konuyla ilgili yapılan

araştırmaların ve alan yazımlarının sadece moda illüstrasyonu tarihi alanında kısıtlı kaldığı ya da moda resmi ve moda illüstrasyonu uygulamalarını anlatan az miktardaki ders kitabı mantığındaki çalışmalardan ibaret olduğu belirlenmiştir. Bu yönde ve nitelikte bir araştırmacının yapılmamış olması araştırmacının özgün ve sonraki çalışmalara yol gösterici nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bu düşüncelerden yola çıkılarak yapılan bu araştırmada moda resmi dersinin yeri, konumu, hedefleri, kazanımları, içeriği ve işleniş gibi pek çok yönden derse bakılarak moda resmi eğitimi veren öğretim elemanları (uzman) ve moda resmi eğitimi alan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda moda tasarımı öğretim programında moda resmi ders programı irdelenip değerlendirilmiştir. Türkiye’de lisans düzeyinde moda tasarımı eğitimi veren bölümler ve ders bilgi paketlerinin tamamı incelendiğinde moda resmi dersinin fakültelerde farklı isimler, farklı haftalık ders saatleri ve farklı içeriklerle işlendiği belirlenmiştir.

Bu araştırmaya başlandığında moda resminin moda tasarımı programında yeri ve olması gereken idealin belirlenmesi amaçlanmıştır, ancak gidilip yapılan gözlemler, doküman incelemeleri, mezunların durumları, yapılan sergi ve çalışmalar ve daha pek çok karşılaşılan durum göz önünde tutulduğunda birbirinden farklı vizyonlara hatta ekollere sahip olan bu bölümlerin sadece ders isimleri, içerikleri ve saatleri üzerine yapılan karşılaştırma oldukça sığ ve yetersiz kalmaktadır. Dersin başarısını etkileyen pek çok değişken bulunmaktadır. Bunlar okula ilk alınırken gelen öğrencinin yeterliliği, ilgisi, isteği, okulun felsefi eğitim yapısı, okulun donanımı, okulun bulunduğu şehrin moda sektörüyle ilişkisi, öğretim elemanlarının alanındaki yeterliliği, öğretim elemanının vizyonu, öğrencinin alma ve araştırma kapasitesi, diğer derslerde de tasarım yapıp moda resminin çizilmesi gibi çok çoğaltılabilecek etkenlerdir. Yapılan doküman analizleri şunu göstermiştir ki bazı fakülte ve bölümlerde moda resmi dersi birçok meslek dersinin içerisine nüfuz etmiştir ve zaten tasarım dersleri içerisinde yeterince yer verilerek öğrencinin bu ihtiyacı kalmadığı için ayrıca bir moda resmi veya moda illüstrasyonu dersi koymaya ihtiyaç duyulmamıştır; bazı bölümlerde ise daha genel çizim dersleri içerisinde, diğer sanat eğitimi uygulamaları konuları ile birlikte yürütülmektedir. Bazı bölümler, bir üst seviyeye taşımak için seçmeli moda resmi ve illüstrasyonu derslerini programlarına eklemiştir.

Yapılan doküman incelemelerinde, literatür araştırmasında ve görüşmelerde moda resmi dersine temel dayanak teşkil eden iki önemli sanat eğitimi dersi ön plana çıkmıştır. Bunlar temel sanat/tasarım eğitimi ve desen/figür çizimi dersleridir. Moda resmi dersinden önce öğrencinin mutlaka bu iki temel dersi alması gerekmektedir.

Yurtdışındaki moda tasarımı programlarıyla karşılaştırıldığında yurtdışındaki okulların resmi sitelerinden incelenen moda tasarımı ders programlarına göre derslerin genellikle yıllık planla işlendiği görülmektedir. Hemen her moda tasarımı programında mutlaka sanat dersleri yer almakta, özellikle de canlı modelden figür çizimi moda tasarımı öğrencileri için yararlı bulunmaktadır. İlk yıl canlı modelden çizim yapan öğrenciler ikinci yıldan itibaren en az bir sene ya da mezun olana kadar moda illüstrasyonu derslerine katılmaktadırlar (Parsons the New School for Design, 2018; Nuova Accademia di Belle Arti Milano, 2018).

Yapılan araştırmada görüşüne başvurulmuş uzman ve öğrencilerin ifadeleri doğrultusunda belli başlı bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlardan en çarpıcı ve dikkat çekici olanlarını şöyle özetleyebiliriz: Moda tasarımı bölümüne uygun öğrenci alımının hangi sınav sistemi ile yapılması gerektiği sorulan uzmanların büyük çoğunluğu, %91,30’u yetenek sınavı olması yönünde görüş bildirmişlerdir. Estetik bakış açısı ve sanatsal yaratım süreçlerinin olduğu moda tasarımı eğitime, görmeyi ve çözümlemeyi bilen, düşüncelerini ifade edebilecek alt yapıya sahip olan, öğrencilerin seçilmesi gerektiğini, yaratıcı ve yetenekli kişilerin belirleneceği özel hazırlanmış sorularla seçici ve nitelikli sınavların yapılması gerektiğini bildirmişlerdir. Uzmanların bir kısmı yetenek sınavı ile birlikte merkezi sınav sisteminin de önemine değinmiş, moda tasarımı eğitiminin aynı zamanda teknik bir eğitim süreci olduğu için kalıp gibi matematiksel ve geometrik işlem gerektiren giyimin, algısı yüksek, üç boyutlu düşünebilen kişilerle yapılabileceğini bu nedenle merkezi sınavdan yüksek taban puanla öğrenci alınmasının gerekliliğini bildirmişlerdir.

Uzmanlara moda resmi dersinin gerekliliği ve önemi sorulduğunda moda tasarımı eğitimi için uzmanların tamamının gerekli ve önemli bulduğu görülmüştür. Uzmanların önemli bir kısmı moda resmi dersinin öğrencinin kafasındaki düşünceyi görselleştirdiği için önemli buldukları tespit edilmiştir. Uzmanlar arasında diğer görüşler estetik eğitim verdiği, insan vücudunu öğrencinin bu dersle iyi tanıdığı, tasarımlarına ve çizimlerine kimlik, karakter yarattığı görüşleridir. Yaratıcılığın öğretilir ve geliştirilebilir olduğunu düşünen uzmanlar, moda resmi dersiyle geliştirilebileceğine inanırken, bir uzman da var olan yaratıcılığını ortaya çıkartmaktadır demektedir. Etkileyici sunum açısından moda resmi dersini önemli bulan uzmanlar, öğrencinin kendini ortaya çıkarabilmesi, iş bulabilmesi için moda resmi yoluyla etkili sunum oluşturacaklarını belirtmişlerdir.

Elde edilen sonuçlardan dikkat çekici olarak ifade edilmek istenenlerden birisi de öğrencilerin de bu dersi oldukça önemli ve gerekli bulmaları, kendilerine büyük ölçüde katkı sağlayacağını ve katkı sağladığını düşünmeleridir. Bu nedenle dersle ilgili beklentileri de artmakta, dersi giyim tasarımına, giysi tekniklerine ve resimleme tekniklerine, çizim tekniklerine hakim olan alan uzmanı ile birlikte uygun ortam ve koşulda, özellikle yeterince uzun bir süre içerisinde işlemek istedikleri belirlenmiştir.

Üretemeyen bir toplumun geleceği olamaz. Tekstil ve moda sektöründe gücümüzü kaybetmememiz ve gücümüzü katlayarak artırmamız iyi bir alan teknik bilgisine sahip olmamıza, katma değeri yüksek ürünler üretmemize, tasarım ile ön plana çıkarak kendi markalarımızı oluşturup dünyaya pazarlamamıza, yabancı dile, sanata, tekniğe, alan bilgisine, hakim kalifiye elemanlarla yapılacak üretim, satış, pazarlama ve servise bağlıdır. Tekstil ve moda tasarımı ismi altında açılan ortaöğretim, ön lisans ve lisans programlarının yürütüldüğü eğitim kurumlarına ve çalışanlarına bu vazifede çok önemli görevler düşmektedir. Uluslararası nitelikli vizyonu geniş, sanatsal estetik bakış açısına sahip, becerikli, rasyonel, alan bilgisine hakim bireyler yetiştirmemiz gerekmektedir.

Aşırı endüstrileşmenin ve kar amacı güdümlük ortaya çıkan ve giderek yozlaşan ürünlerden olan giyim kuşama estetik zevk ve tasarımında estetik bakış açısı kazandıracak olan en önemli sanat/tasarım eğitimi dersi moda resmi dersidir. Estetik algısı ve beğeni düzeyi artan tasarımcı duylara hitap eden ve hoş giden ürünler tasarlayabilmede yetkin hale gelmektedir.

Moda tasarımı eğitimi temelde bir beceri eğitimidir. Teknik uygulamaların yanısıra yeni ve hoş giden estetik biçimler yaratabilecek öğrencinin iyi bir görme ve algılama becerisi ile çizim becerisine sahip olması, el göz koordinasyonunun iyi olması, ilgili, meraklı ve istekli olması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmenin en iyi yolu öğrenciyi en doğru şekilde tanıyacak sınav sistemi ile öğrencinin programa kabul edilmesidir. Merkezi sınav sistemi ile teorik derslerde başarılı olarak gelen öğrenciyi sadece bu sınav sistemi ile tanımamız moda tasarımı programına uygun olup olmadığını bilmemiz mümkün görünmemektedir. Ayrıca sadece merkezi sınav sistemine dayalı puanlandırma yoluyla yapılan öğrenci alımında rastgele seçimler sonucu bölüme gelen isteksiz, ilgisiz ve meraksız öğrenci profili hem sınıfın genel gelişim ve algı düzeyini olumsuz etkilemekte hem de arkadaşlarının derslere olan ilgi, merak ve çabalarını negatif yönde etkileyerek eğitimin seviyesinin düşmesine neden olmaktadır. Son yıllarda Türkiye çapında lisans düzeyinde moda tasarımı programlarının oldukça fazla açıldığı ve merkezi sınav sistemi ile yüksek kontenjanlarla alımlar yapıldığı düşünüldüğünde bu şekilde gelen öğrencilerin sayısı sınıflarda azımsanmayacak derecede fazla olmaktadır. Yine temel algı, görme ve çizim becerilerinin sadece merkezi sınavla ölçülememesi durumu, öğrenci istekli ve ilgili olsa bile eğitimin sonunda öğrencinin istenen düzeye ulaşamaması anlamına gelmektedir. Bu öğrencilerin sadece giyim teknik alanında ilerleyip tasarım boyutuna ulaşamamaları da "moda tasarımı" eğitim programının adına, vizyonuna ve hedeflerine uymamaktadır. Bu yönde yetişmek isteyen öğrenciler için "moda üretimi" veya "moda endüstrisi" gibi farklı bir isim altında kalıp ve üretim süreçlerini özümseyip geliştirebilecek daha çok yüksek zihinsel becerinin ölçüleceği merkezi sınav sistemi ile farklı bir alanda eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmesi gerekmektedir. Daha çok tasarım alanında ilerleyecek öğrencilerin merkezi sınav ile birlikte alana yönelik yetenek sınavının olduğu bir sınav kombinasyonu ile tanınarak programa kabul edilmesi gerekmektedir. Bu şekildeki bir bakış açısı ile daha iyi tanınarak kişisel beceri ve yeteneklerine göre doğru yönlendirilerek geliştirilen bireyler, alanında uzman ve topluma faydalı, üretime yüksek katkı sağlayacak kişiler olup, dört yıllık eğitim sürecinden geçtikten sonra istihdama katılacak ve uzmanlık alanlarında yenilikler getirecek bireyler olacaktır. Araştırmanın kapsamı içerisinde bakıldığında da merkezi sınav sistemi ile yetenek sınavı kombinasyonu ile gelen öğrenci moda resmi gibi temel bir görme, algılama ve çizim becerisi gerektiren bir sanat eğitimi dersinde de oldukça başarılı olacak, kendisine daha ileri düzeyde hedefler belirleyerek, ulusal ve uluslararası anlamda moda endüstrisi alanı ve yan alanlarında başarı yakalayacaktır.

Öneriler

Karmaşık ve baskıcı bir ortamda sanat eğitimi yapılamamaktadır. Bu nedenle moda resmi dersinde öğrenci kendini son derece mutlu hissederken, moral ve motivasyonunu yüksek tutmalı, sorumluluklarının da bir o kadar farkında olup, gün boyu rahatça çalışabileceği, dersin amaçlarına uygun olarak hazırlanmış, donanımlı atölye ortamında zevkle çalışmalıdır. Moda resmi dersine resim ve giyimi bilen, teknik ve sanatı birleştirebilen, geniş vizyon ve donanıma sahip alan uzmanı olan kişiler girmelidir. Hizmet içi eğitimler olarak kendini yetiştiren alan uzmanları daima esnek, yenilenebilir, yeniliklerden haberdar ve değişime açık kişiler olmalıdır.

Ayrı bir uzmanlık alanı halinde olan moda çizimi ve moda illüstrasyonuna yönelik gerekli olup olmadığı tartışmaları bir kenara bırakılarak öğrencilerin bu önde donanımla mezun olmaları sağlanmalı; lisans üstü eğitimle

ayrı bir uzmanlık alanı olarak profesyonel şekilde ele alınmalıdır. Her tasarımcı illüstratör, her illüstratör de tasarımcı olamaz ancak bazı kişilerde her ikisi de bir arada bulunabilir, bu yönde rahatlıkla yetiştirilebilir.

Moda çizimlerini ifade eden moda resmi, moda illüstrasyonu ve teknik çizim gibi ifadeler az veya çok farklı anlamlara ve içeriklere sahiptir. Ele alınacak dersler bu konuların incelikleri dikkat edilerek işlenmelidir.

Sanal ve dijital bir bilgi ve teknoloji çağından geçmekteyiz. Bu nedenle moda çizimleri her ne kadar el çizimine dayansa da çağın hızına ve gereklerine uygun olarak teknolojik platforma aktarılmalı; el ile temel çizim ve boyama becerisi kazandırılan, estetik algısı geliştirilen öğrenci, mutlaka bilgisayar programlarıyla çizim ve tasarım eğitimine devam etmelidir.

Programlar hazırlanırken sektörle ve tasarımcılarla görüşülmeli, mevcut ihtiyaçlar ve sorunlar belirlenip, geleceğe yönelik hedefler oluşturularak, çağın anlayışına göre ders programları hazırlanmalıdır.

Derste öğrencilere gerekli destek verilerek öğrencilerin kişisel ve özgün bir ifade kazanmaları sağlanmalıdır. Öğrencilere çok farklı yöntem ve teknikler gösterilerek zengin bir eğitim ortamı kazandırılmalı, teorik ve uygulamalı bilgilerle öğrenci desteklenmelidir. Bu ortamda öğrenci kendi özgür seçimlerini yapabilmeli, yaratıcılığını ortaya koyabilmelidir.

Disiplinler arası yaklaşımla moda resmi dersi ile diğer dersler arasında bağlantı kurulmalı, iş birliği yapılarak ortak çalışmalar yürütülmelidir.

Mesleki stajlar etkinleştirilmeli, öğrencinin sadece üretim ve tasarım departmanında değil, moda sektörünün farklı alanlarında staj yapmalarına olanak sağlanmalı, yurt dışı stajlarına gereken önem verilmelidir.

Sektörel duayenler, tasarımcılar, illüstratörler okula davet edilmeli, konferans, seminer ve workshoplarla öğrenciler bilgilendirilmeli, iş başı ve atölye ziyaretleri gerçekleştirilmelidir.

Yurtiçi ve yurt dışı geziler yapılmalı, yurt dışı gözlem ve araştırmalarla ders desteklenmelidir.

Kaynaklar

- Ambrose, G., Aono-Billson, N. (2013). *Grafik Tasarımda Dil ve Yaklaşım*. (Çeviren: Melike Taşçıoğlu). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Ambrose, G, Harris, P. (2012). *Görsel Moda Tasarımı Sözlüğü*. (Çeviren: Çiğdem Sirkeci). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Arık, A. İ. (1990). *Yaratıcılık* (2. Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Artut, K. (2010). "Sanat Öğretimi Yöntemlerine Giriş" (Editör: Kazım Artut). *Güzel Sanatlar Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2-28.
- Atalayer, F. (1994). *Görsel Sanatlarda Estetik İletişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aydoğan, M. (2018). *Temel Sanat Eğitimi Tekstil ve Moda Tasarımı*. İstanbul: Adeon Yayıncılık Danışmanlık.
- Barbarosoğlu, F. K. (2009). *Modernleşme Sürecinde Moda ve Zihniyet* (4. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Baş, N. (2004). *Moda İllüstrasyonu Stilizlik*. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- Baudrillard, J. (2016). *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm* (4. Baskı). (Çeviren: Oğuz Adanır). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Bryant, M. W. (2013). *Moda Çizimi Moda Tasarımcıları İçin İllüstrasyon Rehberi*. (Çeviren: Şükriye Yüksel). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları, 2013.
- Calderin, J. (2012). *Fashion Design Essentials 100 Principles of Fashion Design* (Reprint Edition). The Country of Essex, New Jersey: Rockport Publishers.
- Çakar, G. E., Kişoğlu, S., Bayraktar, F. (2003). *Temel Tasarım Bilgisi*. Ankara: YA-PA Yayınları.
- Drudi, E., Paci, T. (2001). *Figure Drawing for Fashion Design*. Amsterdam: Pepin Press.
- Erbay, M. (1997). *Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Foster, H. (2004). *Tasarım ve Suç-Müze Mimarlık Tasarım*. (Çeviren: Elçin Gen). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

- Frisby, D. (2013). "Sunuş: Georg Simmel Modernitenin İlk Sosyoloğu". *Modern Kültürde Çatışma* (9. Baskı) (Çevirenler: Tanıl Bora, Nazile Kalaycı, Elçin Gen). İstanbul: İletişim Yayınları, 7-51.
- Givry, De V. (1999). "Sanatın Yakın Dostu Moda". *P Sanat, Kültür, Antika Dergisi*, 12 (Kış 1998, 1999): 14-33.
- Gürer, L. (1992). *Görsel Sanatlar Eğitimi ve Mekan-Form*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Haug, F. (1997). *Wolfgang. Meta Estetiğinin Eleştirisi: Kapitalist Toplumda Görüntü, Cinsellik ve Reklam*. (Çeviren: Ayşe Gül). İstanbul: Spartaküs Yayınları.
- Hopkins, J. (2013). *Moda Tasarımında Moda Çizimi*. (Çeviren: Begüm Başoğlu). İstanbul: Literatür Kitabevi.
- Ireland, P. J. (2000). *Figure Templates For Fashion Illustration*. London: BT Batsford Publication.
- İMSM (İstanbul Modern Sanat Müzesi). (2010). *Hüseyin Çağlayan 1994-2010*. İstanbul.
- İTO (İstanbul Ticaret Odası). (2003). *Örtünmeden Giyinmeye: Terzilik ve Modanın Dünü, Bugünü ve Yarını*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Kawamura, Y. (2016). *Moda-loji: Moda Çalışmalarına Giriş*. (Çeviren: Şakir Özudoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Sanat, Kültür, Yaratıcılık: Görsel Sanatlar ve Kültür Eğitimi-Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kiper, A. (2014). *Moda İllüstrasyonları İlham ve Teknik* (Çeviren: Ebru Sürmeli). İstanbul : Bilge Kültür Sanat.
- Kireççi, A. N. (2010). *Giyim Modasında "Yeni Lüks" ve Genç Tüketicilerin Davranışlarına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Komsuoğlu, Ş., İmer, A., Seçkinöz, M., Alpaslan, S., Elike, S. (1988). *Resim II Moda Resmi ve Giyim Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.
- Kumagai, K. (1988). *Fashion Illustrations 2 Expressing Textures*. Tokyo: Graphic-Sha Publishing.
- Lefebvre, H. (1988). *Modern Dünyada Gündelik Hayat*. (Çeviren: Işın Gürbüz). İstanbul: Metis Yayınları.
- Loscialpo, F. (2011). *Fashion and Philosophical Deconstruction: A Fashion In-Deconstruction*. (Edited by: Alissa de Witt-Paul&Mira Crouch). Fashion Forward. Oxford: Inter-Disciplinary Press, 13-27.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel Sanatlar Eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Pektaş, H. (1994). *Moda Resmi Ders Notları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayını, 1994.
- Renfrew, C., Renfrew, E. (2014). *Moda Tasarımında Koleksiyon Geliştirme*. (Çeviren: Begüm Başoğlu). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Riegelman, N. (2006). *9 Heads* (Third Edition). London: Pearson Publishing.
- Seivewright, S. (2013). *Moda Tasarımında Araştırma ve Tasarım* (Çeviren: Burcu Bakın). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Seylan, A. (2005). *Temel Tasarım*. Ankara: Dağdelen Basın Yayın.
- Szkutnicka, B. (2012). *Moda Tasarımında Teknik Çizim*. (Çeviren: Şölen Kipöz). İstanbul: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Tallon, K. (2009). *Photoshop ve Illustrator'le Dijital Moda Çizimi*. (Çeviren: Seda Akbal). İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Tatham, C., Seaman J. (2016). *Moda Tasarımı Çizim Dersleri*. (Çeviren: Ayşe Ermert). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Temizel, G. (2012). *Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Sanat ve Estetik Tutumlarına Görsel Kültürün Etkisi*. Konya: Palet Yayınları.
- Tuna, S. (2005). "Resim-İş Derslerinde Ölçümler ve Değerlendirme" (Editör: Vedat Özsoy). *İlköğretim Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, 139-144.
- Tunalı, İ. (2009). *Tasarım Felsefesi Tasarım Modelleri ve Endüstri Tasarımı* (3. Baskı). İstanbul: Yem Yayınları.
- Türker, K. (2011). *Sanatsal Çizgi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Udale, J. (2014). *Moda Tasarımında Tekstil ve Moda*. (Çeviren: Hayriye Güngör). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

EVALUATION OF THE FASHION DRAWING (ILLUSTRATION) LESSON TEACHING PROGRAM UNDER THE LIGHT OF LECTURERS' AND STUDENTS' OPINIONS

Ayşe OKUR
Burcu BAŞARAN

ABSTRACT

While clothing is produced and consumed rapidly, it strives to create appropriate forms and to create appropriate identities by giving correct messages; therefore, it is one of the most important fields requiring art and design education. The fashion design student, who forms the infrastructure with basic art education and figure drawing, not only transfers the imagination to the two-dimensional plane with the fashion drawing lesson but also transfers it to the two-dimensional plane; at the same time, he takes art and design education, which is aesthetic education, and feeds his visual vision and mind. In this research, the Fashion Drawing Lesson has been examined in detail in terms of determining the place, position, importance, processing and content of the Fashion Drawing Lesson in the official fashion design curriculum and a comprehensive literature search has been conducted; then the matter has been tried to be examined thanks to a link has been established between education, fashion, art and design disciplines. The course syllabus in Turkey and some of fashion design course programs in the world were examined; the experts providing fashion formal education and the students who received fashion formal education were interviewed face-to-face to obtain information first-hand. First of all, the study started by determining the fashion design undergraduate programs in the OSYM (Assessment Selection and Placement Center) placement guide and examining the course hours, course times and course contents of the fashion formal courses in these programs. The researcher visited the designated universities for the purpose of on-site observation and interview, and conducted semi-structured interview questions and face-to-face interviews with experts and students and recorded them. The transcribed interviews were analyzed using content analysis method and the findings were interpreted within the framework of the research questions. The findings were interpreted and discussed, and after the results were written, suggestions about the study were included. As a result, it has been determined that the admission of students to the fashion design program should be made with the combination of central examination system and talent exam suitable for fashion design education. It was seen that the time granted for the program was not sufficient in mean of implementation of the fashion drawing lessons properly in the fashion design education programs.

Keywords: Fashion drawing, fashion illustration, design education, fashion design education, art education